

Stredná odborná škola, Komenského 16, 082 71 Lipany

Učebný zdroj pre žiakov z predmetu odevná výroba

(odbor Odevníctvo)

**Ing. Mária Hitríková
2015**

Obsah

ÚVOD	3
1.ROČNÍK	4
1. HISTÓRIA ODIEVANIA.....	4
2. ODEV - JEHO VÝZNAM A FUNKCIA	7
3. MATERIÁL V ODEVNOM PRIEMYSLE A KRAJČÍRSTVE	9
3.1. Pôvod a vlastnosti textilných vlákien.....	10
4. VEĽKOSTI ODEVOV	24
5. ESTETIKA ODIEVANIA	32
5.1 Módné trendy	35
5.2. Etiketa odievania	36
2. ROČNÍK	43
6. ODDEĽOVACÍ PROCES V ODEVNEJ VÝROBE.	43
7. ZHOTOVENIE ODEVU	45
7.1. Šitie.....	45
7.2. Zhotovenie dámskej sukne	54
8. BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI.....	61
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	65

ÚVOD

Na svete je nespočetné množstvo vecí z rôznych oblastí, ktoré ľudia označujú za krásne. S pojmom krásno sa stretávame najmä v umení. Moderným umením, alebo umením súčasnosti môžeme popri grafike či designu nazývať aj umenie textilného návrhárstva, odevného návrhárstva a návrhárstva látok. Práve teraz, keď ustupuje do úzadia najmä základný význam oblečenia a to najmä chrániť nositeľov pred vplyvmi počasia a do popredia sa prediera najmä jeho vedľajšia funkcia a to funkcia práve estetická. Ak by tomu tak nebolo, prečo by okolo nás chodilo toľko dievčat v džínkach, ktoré neboli vôbec navrhnuté pre naše podnebie. Módny diktát zavelil a hotovo. Tvorcami tohto diktátu sú samozrejme módnymi návrhármi, ktorí by sa však kludne mohli označiť aj ako akademickí maliari. Módne prehliadky, ktoré organizujú pre módné domy v ktorých pracujú, sa určite riadia heslom: "Zaujať za každú cenu!". Dôraz sa tu nekladie na využitie modelov, málokto by našiel odvahu sa v takomto modeli predviesť napríklad na ulici, ide tu najmä o krásu modelov. Najrôznejšie strihy, látky, farby, vzory a aplikácie dotvárajú skutočne dojem majstrovských diel. Návrhári sú skutočnými umelcami, ich práca počínajúc vytváraním návrhov a končiac finálnym predvedením modelov na móle vyžaduje skutočne kreatívneho ducha.

Predmet odevná výroba poskytuje žiakom ucelené vedomosti o výrobe odevných výrobkov, vytvára predpoklady pre širšie zameranie ich odborného profilu a k ďalšiemu odbornému rastu. Pri preberaní učiva sa využívajú vedomosti a zručnosti získané v odborných predmetoch učebného odboru krajčír, postupne sa prehľbujú a dopĺňajú tak, aby vytvárali ucelený prehľad o výrobe pánskych a dámskych odevov.

1.ROČNÍK

1. HISTÓRIA ODIEVANIA

Chov oviec a pestovanie ľanu v našich oblastiach zanechalo stopy na ľudovom kroji a výšivkách. Podľa druhu práce sa menil a prispôboval aj odev. Napríklad dlhé sukne si ženy zastrkovali za pás, aby neprekážali pri práci. Odev vládnuvších tried prevažoval reprezentačnou funkciou, no niekedy v protiklade s logikou. Ťažké brokáty posité drahými kameňmi, ktoré vážili veľa kilogramov. Prísna španielska móda so stiahnutými živôtkami. Krinolíny, široké sukne, šnurovačky, prehnane úzky pás, upäté kabátce, na úkor pohybu alebo hygieny za cenu absurdity, významné bolo hodnotové hľadisko.

Odev vznikol aj ako prostriedok na zahaľovanie ľudského tela, odlišoval sa v etnických a civilizačných kruhoch. Zahaľovanie a odhaľovanie niektorých častí tela sa viaže na erotiku a sex, ktoré mali v rozličných spoločnostiach a historických obdobiach rozdielne formy prejavu, zákazov, konvencií alebo obyčajov. Hlboké dekolty boli erotickým prejavom. Stará **krétska kultúra** odhaľovala ženské poprsie. Zakrývanie hrude vysoko ku krku ale odhalenie chrbtu, **minisukne** odkrývali takmer celé nohy. Nenosenie spodnej bielizne pod **sukňami** plnil funkciu erotickej výzvy, formulovanej akokoľvek. Aj celkom zahalená viktoriánska žena 19.storočia, bola záhadou pre rôznych básnikov a umelcov preto, že neukazovala nič iné ako tvár a špičku topánok. **Džínsová móda** presadila neformálne **oblečenie** takmer na všetky príležitosti.

Mužská móda neskorého stredoveku sa farebnosťou, vyzývavosťou a nápaditosťou vyrovnala **ženskej móde**. **Nohavice** sa ozdobovali. Španielskym a francúzskym šľachticom či rokokovým gavalierom sa šili **odevy** z nápaditých materiálov a dopĺňali sa ozdobami. Postupom času sa stával **oblečenie** civilnejším, nenápadnejším a praktickým. Zasahuje ženská emancipácia, jej pracovné zaradenie, postavenie ženy v spoločnosti, nosenie **nohavíc**, plášťov, kombinéz. Žena sa zúčastňuje verejného života, čo ovplyvňuje aj **módu**.

História odevu

V histórii **odievania** mal ideál krásy v rozličných obdobiach rozporné črty.

Pre **gotickú krásku** bola typická esovitá prehnutá línia postavy riešená vo vertikálach, s malou guľatou hlavou a hladkým účesom.

Renesančná móda sa približovala k prirodzenej proporcii tela, k členitému riešeniu **odevu**. Talianska renesancia používala dekoratívnosť drahocenných materiálov. Francúzsky zákon z roku 1294 vymedzoval **odev** každého stavu a striedanie s ročnými obdobiami.

Španielska móda 16. a 17. storočia zošnurovala trupy na neuveriteľne úzky objem. Krinolíny a okružie vytvárali neprirodzený, nepohyblivý ideál, v súlade s požiadavkou dôstojnosti a nádhery.

Začiatkom 18. storočia bol u nás vydaný cisársky reskript, ktorým sa zakazovalo nosiť dovážané **textílie**. V českom sneme v roku 1615 bol plášť – šuba oficiálny **odev**, bez ktorého nesmeli úradníci, ani občania vstúpiť na Hrad.

Antický vzor približovali priesvitné a splývavé **tkaniny** s nariasenými **strihmi** ako ideál krásy.

Secesná silueta 20. storočia, v nevýraznej farebnej škále odmietala šnurovanie a dlhé **sukne**. **Móda 20. storočia** priniesla rozličné úpravy módnej línie od geometrickej, rozšírenej, podoba presýpacích hodín, línia X, H, A, púzdrová línia, no základom bolo štíhle zdravé telo, hygiena, hrdo vzpriamená postava. Niekedy sa vyžadovali chlapčenské typy s úzkymi bokmi bez poprsia, inokedy sa zdôrazňoval pás, dĺžka nôh.

Ženské oblečenie sa doplnilo cestovnými **kostýmami**, plášťami do dažďa, v roku 1900 sa presadila základná kombinácia ženského oblečenia, **sukňa** a **blúzka** aj keď cyklistika a plávanie celkom neodložili šnurovačku. Presadzovali sa nové **módne podnety** v materiáli, kockovaných, pruhovaných vzorov.

Rozvoj fotografie, filmu, televízie, od 18. storočia **módne** časopisy, menili **módnu** propagáciu aj povedomie nielen aktuálne ale aj masovo a predpokladajú **módny idol** v podobe herečky, speváčky, hlásateľky. **Greta Garbo, Marlene Dietrich**, stelesnenie ženy, vampa, ktorému sa podriaďovali **módne doplnky** a líčenie tváre. Po 2. svetovej vojne americký film priniesol **módny typ** prezentovaný **Deannou Durbin**.

V 50. rokoch sa objavuje sexbomba **Marilyn Monroe** s plnými tvarmi, dlhými nohami si **obliekala** drahú toaletu, šperky, kožušiny. **Brigitte Bardot** v 60. rokoch s plochejšou postavou a tvárou ženy- dieťaťa, v **spodnej bielizni** alebo v **minisukniach** s

akoby neupravenými dlhými vlasmi. Obmenou bola anglická manekýnka **Twiggy**, ktorá svojou chudosťou reprezentovala skôr detskú ako ženskú siluetu.

V 70. rokoch filmová herečka **Barbara Streisand** dáva v **módnych** typoch prednosť rafinovanejším a **ženskejším** vzorom. Postupnosť rokov priniesol nové **módne kulisy**, už nie čajové spoločnosti, záhrady a plesy, ale prostredie veľkomesta, ulice, kde sa manekýnky fotografovali v akcii v dynamickom pohybe, fotografický ateliér, automobilové preteky, diskotéka.

Po 2. svetovej vojne sa spotrebiteľskou skupinou stávajú mladí ľudia 20. až 30. rokov, nezávislí a ekonomicky sebestační. Presadzuje sa idol mladosti. Neformálnosť vynecháva **spoločenské úbory, koktailové šaty**, smoking, frak. Vznikajú generačné rozpory, to, čo sa pokladalo za krásne očami matiek, je nemožné v očiach dcér. Generačná skupina Hippies tvorila typickú **módu, nohavice džínsového typu**, orientálne, kvetinové prvky, fetišizmus, odhaľovanie tela.

Demokratizácia priniesla rozvoj techniky, technológie a zmeny v ekonomickej štruktúre, **spriemyslenie módy**. V manufaktúrnom období mal **odev** trvalú hodnotu a bol **šitý** - zhotovovaný väčšinou **ručnou prácou**. **Šijacie stroje** sa v parížskych salónoch začínali používať až v roku 1857. **Móda** v kapitalistickej spoločnosti sa prejavuje v bežnom **oblečení** ako sú dlhé **nohavice, pulóvre** vyrobené priemyselne, vo veľkej sérii a z lacného chemického vlákna, alebo individuálne na mieru, z luxusného materiálu.

Móda minisukní vrcholila koncom 60. rokov a vytvárala ideál mladého dievčaťa. O 5 až 6 rokov neskôr sa minisukne hodnotili ako nemódne, nevkusné a neestetické.

Až do 17. storočia sa **odevy šili na mieru**. V roku 1770 založili v Paríži prvý významnejší **obchod s odevmi** s konfekciou. Na prelome 18. a 19. storočia sa začal budovať **odevný priemysel** a v roku 1824 bol založený podnik La Belle Jardiniere. U nás sa **odevný priemysel** sústredil v Prostějove a v Trenčíne, kde má dlhoročnú tradíciu.

Od začiatku 19. storočia sa venuje pozornosť meraniu obyvateľstva. **Vzrast obyvateľstva** sa mení a **odevný priemysel** musí tieto zmeny sledovať. Zisťujú sa dĺžky, šírky, obvody a ich vzájomné pomery. V rozličných krajinách sa objavuje koordinácia veľkostných čísel na výrobkoch. Usiluje sa o jednotnosť veľkostí v európskom **odevnom priemysle**.

2. ODEV - JEHO VÝZNAM A FUNKCIA

Odev má význam i funkčnosť v každej krajine. Je hmotnou potrebou obyvateľstva. Pri trvalom rozširovaní hrubej výroby v **textilnom a odevnom priemysle**, pri zvyšovaní vývozu a dovozu, ostáva problém kvalita, obnova a obmena sortimentu a plnenie stále náročnejších úloh a inovačných procesov. Najjednoduchšie povedané, **význam odevu** spočíva v ochrane, zahŕňovaní a estetike. Rozlišujeme **odev** mužský, ženský, detský, pre dospelujúcu mládež, spodný, vrchný, pracovný, spoločenský, rekreačný, špeciálny, konfekčný, **šitý na mieru**, podšitý a nepodšitý.

Pod pojmom **odev** môžeme tiež chápať vonkajšiu úpravu, teda tetovanie, farbenie pokožky, úprava vlasov, brady, nosenie amuletov, ozdôb. Úžitková funkcia **odevu** sa líši **strihom**, tvarom, farbou a materiálom. V rôznych klimatických podmienkach plní viacero funkcií, napríklad je ochranou pred dažďom, slnkom, pieskom, zahriatím pred chladom, poskytuje vzdušnosť v horúčavách.

Ako kultúrny prejav podlieha **odev** rôznym hľadiskám, napríklad estetickým, výtvarným, hodnotovým, funkčným, hygienickým. Najmä to posledné hľadisko sa začalo uplatňovať v 20. storočí ako zdravotná osveta. Rokokové dámy a páni svoj nepríjemný zápach utápali veľkým množstvom voňaviek a púdu. Mnohovrstvové oblečenie neudržiavali v dôslednej hygie. Postupne sa používali ľahko čistiteľné materiály, odhaľovalo sa ľudské telo, budovali sa hygienické zariadenia. Pred osemdesiatimi rokmi ešte nebola kúpeľňa v bytoch samozrejmosťou. **Odev** v prvom rade musí korešpondovať so životným štýlom a osobnosťou používateľa.

V súčasnosti sú niektorí **módni tvorcovia** schopní zachovať svoju tvorivú individualitu a vytvárať **odevy**, ktoré často krát pripomínajú **umelecké dielo**. To sa týka **výroby odevov** na objednávku zo špeciálnych salónov, ako **haut couture**.

Symboly odevu

Odev je mnoho funkčnou záležitosťou so symbolickým významom, napríklad používanie bielej a čiernej, ktoré vyjadrujú smútok alebo radosť. Biela bola typická pre **oblečenie** v antickom Grécku, bola **módna** začiatkom 19. storočia a koncom 70. rokov minulého storočia. Čierna bola farbou bohatého meštianstva, bežná pri slávnostných príležitostiach mužov i žien. Symbolika sa dotýka moci, bohatstva, tradícií, zvykov, predpisov, spoločenských

noríem v **strihu**, farbe... a má svoj význam. Vidíme to na **uniformách**, rúchach, krojoch, športovom, spoločenskom aj detskom oblečení.

3. MATERIÁL V ODEVNOM PRIEMYSLE A KRAJČÍRSTVE

Odev nemožno chápať plošne, ale ako priestorový objekt, na ktorom sa uplatňuje dynamika, pohyb, ľahkosť a ťarcha, nosnosť **strihu** a odrazy svetla na farbe. Ten istý **strih** vyhotovený z **hodvábu**, alebo z **bavlny** má diametrálne odlišný výraz. Materiál ovplyvňuje strihové vyjadrenie. Ťažké materiály vyžadujú **jednoduchý strih** s dobre premyslenými **švikmi a záševkami**. Ľahké bavlnené tkaniny majú určitú nosnosť, ktorá umožňuje prejav tvaru. Splývavé materiály, ako hodváb alebo úplet, vyniknú na šikmo ukladanom **strihu**.

Každý materiál má svoje charakteristické vlastnosti, ktoré možno **pri tvorbe strihu** využívať. Materiály z chemických vlákien alebo zmesí bývajú niekedy vydarenými napodobeninami prírodných materiálov. Klasické prírodné materiály ako **ľan, bavlna, vlna, hodváb**, sú najstaršie v histórii. Čínski cisári zakladali **hodvábnické manufaktúry**, do Európy sa hodváb dostal v 3. storočí a to najprv do Talianska, odtiaľ do Francúzska a ďalej.

Bavlna je obľúbená a zároveň najvýznamnejšia svetová surovina. Pestuje sa v USA, Číne, Rusku, Indii, Japonsku. **Vlna** v Austrálii, Rusku, Argentíne, Novom Zélande a USA.

Pred 2. svetovou vojnou sa začali používať **syntetické vlákna**. Americký chemik **Carothers** ho ako prvý vyrobil pre priemyselné použitie pod názvom nylon, ďalšie vlákna orlon, perlon, silon sa uplatnili pri výrobe **dámskych pančúch nyloniek a siloniek** a tiež pri výrobe **bielizne**. Syntetické vlákno má mnoho funkčných vlastností a uplatnilo sa nielen v **odevníctve**, ale aj pri výrobe **športového oblečenia**, má nenáročnú údržbu, je nekrčivé, odolné proti oderu, má schopnosť odpudzovať vlhkosť a nečistoty. Hlavným výrobcom je Japonsko, USA, Nemecko, Veľká Británia, Česko.

Farbenie všetkých materiálov vytvára charakter odtieňa, farbenie živočíšnymi alebo rastlinnými farbami je nahrádzané syntetickými farbivami. Pri náročnejších vzoroch ako **batikovanie**, sa používa prírodné farbivo. Organická chémia poskytuje niekoľko 1000 farebných variácií. Pestré, živé farby pôsobili na citovú stránku, uplatňovala sa v africkej kultúre, v neskorej gotike a renesancii, baroku, impresionizme, secesii, kládol sa dôraz na ladenie a náväznosť farieb. Farebné kombinácie sú individuálnou záležitosťou spotrebiteľa, farebné vnímanie je subjektívne. Pri farebných kombináciách **odevov** nejde iba o súhrn farieb ale aj o vyváženosť proporcií sivo ružová kombinácia pôsobí inak ako maslovo červená, dôležitý je individuálny vkus, cit a farebnosť.

Vlastnosti textilných vlákien

Východiskovou surovinou na výrobu textílií (tkaniny, pleteniny, netkané textílie) sú textilné vlákna. Z textilných vlákien pozdĺžnym narovnávaním a stáčaním sa vyrába priadza, ktorá je základným materiálom na výrobu textilných výrobkov.

Základné vlastnosti textilných vlákien sú:

1. dĺžka
 - je od niekoľko mm po niekoľko desiatok cm
 - je dôležitá pri výrobe priadzi z jemných a dlhých vlákien, vyrába sa rovnomerná a jemná priadza
2. jemnosť (hrúbka vlákien)
 - vplýva na rovnomernosť a jemnosť priadze
 - výrobky z jemných priadzí majú pekný vzhľad, sú hebké a splývavé
3. pružnosť
 - schopnosť vlákien vrátiť sa do pôvodného stavu, alebo tvaru
 - táto vlastnosť u hotových výrobkov sa prejavuje nekrčivosťou
4. pevnosť
 - má veľký vplyv na trvanlivosť výrobkov
5. navlhavosť
 - schopnosť vlákien pohlcovať zo vzduchu vodu a tým vyrovnávať svoju vnútornú vlhkosť s vlhkosťou okolitého prostredia

Dôležité sú aj iné vlastnosti napr. farba, lesk, schopnosť prijímať farbivá, elektrická vodivosť.

3.1. Pôvod a vlastnosti textilných vlákien

Najväčší vplyv na vlastnosti pletacej priadze má pôvod vlákna, z ktorého je priadza vyrobená. Vlákna, z ktorých sa v súčasnosti vyrábajú ručné priadze na pletenie, možno podľa pôvodu použitého materiálu rozdeliť na tri základné skupiny:

- prírodné
- syntetické
- kombinované

A. Prírodné vlákna

Sú najstarším, najosvedčenejším a najprirodzenejším zdrojom pre textilné výrobky. Podľa pôvodu a základného zloženia delíme prírodné vlákna na živočíšne a rastlinné.

1. Vlákna živočíšneho pôvodu (proteinové) sa získavajú predovšetkým spracovaním srsti zvierat a v tomto prípade sa poväčšine označujú ako „vlna“. Vlna sa získava opakovane po celý život zvierat'a strihaním alebo vyčesávaním. Najčastejšie sa spracúva vlna oviec (*vlna*), kôz (*mohér, kašmír*), ťavovitých (*ťava, lama, alpaka, vikuňa*) a srst' angorských králikov (*angora*). Medzi proteinové vlákna patrí aj *hodváb*.

Ovčia vlna

Je **najprirodzenejší a najdostupnejší prírodný materiál** na výrobu pletacích priadzí. Pomer výkon/cena je u ovčej vlny zo všetkých prírodných vlákien najlepši.

Ovce poskytujú 3 základné suroviny - mlieko, mäso a vlnu. Podľa zamerania na jednotlivé druhy úžitkovosti boli vyšľachtené rôzne plemená oviec, hoci v minulosti bola ovca chovaná práve pre svoju všestrannosť.

Na výrobu odevných priadzí boli vyšľachtené špecializované tzv. jemnovlnné plemená, z ktorých najznámejšie sú rôzne druhy skupiny Merino (Austálske merino, Saxon merino, Uruguajské merino...) Pôvodné merinové ovce boli vyšľachtené v Španielsku a postupne sa rozšírili do celého sveta. Najväčším producentom vlny je Čína, merino vlny Austrália a Nový Zéland. Z jednej merinovej ovce sa v priemere ročne získa 8-10 kg merino vlny, najproduktívnejšie Peppin merino poskytne až 18 kg.

Ovčia vlna ako prírodný materiál môže mať rôznu kvalitu, ktorá závisí predovšetkým od plemena oviec a časti rúna, z ktorého pochádza. Význam má aj vek ovce. Jahňacia vlna je vo všeobecnosti jemnejšia ako vlna z dospelých jedincov. Priemer vlákna, od ktorého sa odvíja aj jeho mäkkosť a príjemný pocit na pokožke, sa určuje jeho hrúbkou v mikrometroch (mikrónoch). Ľudský vlas má hrúbku asi 80 mikrónov. Hrúbka merinových vlákien sa pohybuje medzi 16-23 mikrónmi. Najjemnejšie merinové vlákna majú hrúbku 16-17 mikrónov a v pletacích priadzach sa označujú ako **superfein**. Vlákna s hrúbkou 18-19 mikrónov ako **extrafein** a vlákna hrubšie ako 21 mikrónov sú označované už len ako **merino** vlna. Na kvalitu priadze má však okrem hrúbky vlákna vplyv aj jeho dĺžka a tak mnohé strednojemnovlnné plemená s hrubším ale dlhým vlasom napr. Bluefaced Leicester (24 -28

mikrónov) alebo Shetland môžu pri výberových vláknach pocitovo dosiahnuť porovnateľných kvalít ako jemné merino.

Chov jemnovlnných oviec na Slovensku takmer neexistuje, naši chovatelia sa zameriavajú na výrobu mäsa a mlieka a tak je nutné všetky vlnené pletacie priadze dovážať

Ovčia vlna má vynikajúce izolačné a termoregulačné vlastnosti. V zime hreje a v lete chladí a preto Vám sveter z tenkej vlnenej priadze výborne posлuží celoročne. Vlna skvelo izoluje aj za mokra, je schopná prijímať a odvádzať vlhkosť a môže absorbovať až 1/3 svojej hmotnosti vody bez toho, aby bola pocitovo mokrá. Je prirodzene pružná, priedušná a má **antibakteriálne vlastnosti**, ktoré najlepšie demonštruje fakt, že vlnené odevy ani po opakovanom použití nezapáchajú. **Vlnené ponožky** sú v tomto ohľade absolútne neprekonateľné. Vlna je vďaka lanolínu **antistatická** a špinu aj z tohto dôvodu odpudzuje.

Z hľadiska použitia vlny ako textilného materiálu možno za negatívne vlastnosti považovať len jej zníženú odolnosť za mokra a pomalšie schnutie. Vlna je, rovnako ako každé prírodné vlákno, biologicky odbúrateľná a obnoviteľná a vo forme ručne pletených výrobkov aj dokonale a jednoducho recyklovateľná. **Vypárať a nanovo uplietť** môžete vlnu aj po niekoľkoročnom používaní. Ovčia vlna je nevhodná pre ľudí alergických na lanolín (tuk z ovčej vlny) a ľudí s atopickým ekzémom.

Alpaka

Svojimi vlastnosťami sa radí medzi najvyhľadávanejšie prírodné textilné vlákna. V posledných rokoch jej obľuba aj produkcia celosvetovo výrazne stúpa.

Alpaka je domestikovaný druh lamy a patrí do skupiny ťavovitých. Patria sem okrem iných aj ťava dvojhrbá domovom v púšti Gobi a lamy (alpaka, vikuňa, guanako, suri...), ktorých domovom je Južná Amerika. Srst' všetkých týchto zvierat je od pradávna využívaná ako zdroj veľmi kvalitných textilných vlákien.

Za zmienku stojí najmä vlákno z vikune, malej divožijúcej lamy, ktorú zdobí najjemnejšia a najvzácnejšia vlna v živočíšnej ríši. Alpaka je nenáročné zviera a možno ju ľahko chovať vo veľmi rozdielnych klimatických podmienkach.

Vlákna alpaky sú priedušné, majú lepšie izolačné vlastnosti a sú **pevnejšie a odolnejšie ako ovčia vlna**. Vlna alpaky má **najviac prírodných farebných odtieňov** - až 22 farieb v 60 odtieňoch. Hrúbka vlákna alpaky sa pohybuje od 14 do 40 mikrónov. Hrúbka vlákna je pri posudzovaní alpakovej priadze najvýznamnejším ukazovateľom. Na

pletacie priadze sa najčastejšie používa alpaka s označením **baby alpaka** (20-23 mikrónov) a **alpaka extrafein** (23-26 mikrónov). Obe tieto akostné kategórie sú **mäkké a na pokožke príjemné**. Ostatné treba vyskúšať, aby ste sa nedočkali nepríjemného prekvapenia. Existujú ľudia, ktorých alpaka aj v najjemnejšom prevedení „škriabe“.

Angora

Pochádza zo srsti angorského králiku, ktorý napriek u nás zaužívanej predstave, nemusí byť vždy len biely s červenými očami.

Existuje mnoho plemien angorských králikov, ale pre všetky platí, že starostlivosť o ne je veľmi náročná. Ich srst' sa môže zauzľovať, plstnatieť a vypadávať. Preto treba králiky aspoň raz za týždeň upravovať a čistiť, najmä v spodnej časti tela. Angorská vlna sa získava buď strihaním alebo vyčesávaním. Pri vyčesávaní sa získa kvalitnejší materiál, pretože srst' sa nepoškodí a je dlhšia ako pri strihaní. Vyčesávanie je však oveľa drahšie ako strihanie. Pretože cyklus prirodzenej obnovy srsti trvá asi 3-4 mesiace, je možné získať vyčesávaním angorskú vlnu 3x ročne. Prvotriedna angorská vlna na pletenie sa získava len z chrbta zvierat a tvorí asi tretinu srsti, ktorá králikovi rastie.

S hrúbkou 12-16 mikrónov patrí angora medzi **najjemnejšie prírodné vlákna**. Vláknó je duté a preto je oveľa **ľahšie a hrejivejšie ako ovčia vlna**. Bohužiaľ, je len málo odolné a nedostatočne pružné. Preto sa prevažne používa v zmesi s vlnou alebo inými materiálmi, ktoré okrem dodania požadovaných vlastností znižujú aj veľmi vysokú cenu výslednej priadze. Angorské vlákna vytvárajú v priadzi nenapodobiteľný, charakteristický efekt, pri ktorom jemné vlákienka angory mätko „plávajú“ nad úpletom. Tento efekt sa populárne nazýva **angorská svätožiara** a vo svojich priadzach ho dokonale využíva napríklad japonský dizajnér Eisaku **Noro**.

Kašmír

Patrí k najhodnotnejším a najdrahším prírodným vláknám. Kašmír je územie v oblasti Himalájí, na hranici medzi Indiou, Pakistanom a Čínou, z ktorého sa do Európy po prvý raz dostali látky z miestnej kozej vlny.

Kašmírová vlna sa získava z niekoľkých plemien stredoázijskej kozy domácej (koza kašmírska, tibetská, čiangra...), ktoré pravdepodobne vznikli v klimaticky drsnom prostredí Himalájí. Kašmírové kozy sú nenáročné a odolné zvieratá plne prispôbené svojim

domovským podmienkam. Hoci sa chovajú na rôznych miestach sveta, v inom prostredí obvykle neprodukujú vlnu dostatočne vysokej kvality.

Vlákná najkvalitnejšieho kašmíru sa získavajú vyčesávaním spodnej časti srsti tzv. podsady 1x ročne na jar, kedy sa srst' kôz prirodzene vymieňa a zimná srst' im vypadáva. Priemerná ročná produkcia kašmíru z jedného zvierat'a je cca 300g. Keď porovnáte toto množstvo s priemerne 8 -10 kg vlny z jednej ovce merino, hneď je jasnejšie, prečo je kašmír taký drahý. Hoci veľmi vysoká cena na seba pri posudzovaní nákupu kašmírovej priadze strháva hlavnú pozornosť, je dobré zobrať na vedomie aj **vynikajúce úžitkové vlastnosti** kašmíru.

Kašmír je veľmi **jemný, pružný a mäkký**. Jeho priemerná hrúbka je 14 -19 mikrónov. Vďaka svojej stavbe je veľmi kašmír ľahký a oveľa lepšie izolujúci ako merino vlna. Je určite odolnejší ako angora. Kašmír sa často mieša s vlnou a s hodváhom, pretože oba tieto materiály sú lacnejšie a ku kašmíru sa svojimi vlastnosťami dobre hodia. Vlna má rovnaké zloženie, hodváb zas zlepšuje pevnosť kašmíru a dodáva mu lesk.

Je jasné, že pletacia priadza z čistého kašmíru je **veľmi drahá**. Ručne pletený kašmírový sveter bude s veľkou pravdepodobnosťou drahší ako kašmírový sveter pletený strojovo. Dôvodom je nielen ručná práca, ale najmä hrúbka používanej priadze. Taká tenká priadza, z akej sú vyrobené strojovo pletené kašmírové svetre sa jednoducho pri normálnom ručnom pletení nepoužíva. Kašmír, napriek mnohým mýtom o jeho údržbe, môžete opatrne ručne prať rovnakým spôsobom ako jemnú vlnu alebo angoru. Treba pritom dávať pozor, aby teplota vody nepresiahla 30° C.

Mohér

Je vlna angorskej kozy, ktorá pochádza z Malej Ázie. Jej meno je pravdepodobne skomoleninou slova Ankara.

Angorská koza, ktorá na chrbte naozaj nenosí angoru ale mohér, patrí medzi najchúlostivejšie domáce zvieratá. Veľmi zle znáša vlhko a chlad a jej reprodukčné schopnosti sú obmedzené. V súčasnosti je najväčším producentom mohéru Južná Afrika.

Srst' angorskej kozy s rastúcim vekom hrubne a preto sa najjemnejšie vlákna získavajú z prvých dvoch strihaní kozliat, to jest do 1 roka veku. Získa sa tým mohér najvyššej kvality tzv. kid mohér. Hoci má mohérové vlákno priemernú hrúbku 25-50 mikrónov, väčšina ľudí má pocit, že „**neškriabe**“. Je to spôsobené tým, že mohérové vlákno je oveľa hladšie ako

vlnené, pretože šupinky na jeho povrchu sú veľmi tenké a jemné. Preto tiež mohér vôbec **neplstnatie**. Mohérové vlákno má charakteristický **lesk**, je mimoriadne **odolné** proti opotrebeniu a je veľmi pružné. Uvedené skutočnosti radia mohér medzi prírodné vlákna s vynikajúcimi špecifickými vlastnosťami a veľmi dobrým komfortom údržby.

Hodváb

Je prírodné proteinové vlákno, ktoré vzniká z výlučkov snovacích žliaz húseníc niektorých nočných motýľov. Húsenica produkuje hodváb, aby si z neho vytvorila zámotkokón, v ktorom prebieha jej premena na motýľa.

Zo zámotkov chovanej Priadky morušovej sa získava prírodné hodvábné vlákno dvojakej kvality: dokonale hladké, jemné, splývavé a lesklé vlákna z prostrednej časti zámotku - gréz (medzi pletacími priadzami ho často nájdete pod anglickým menom **mulberry silk** - hodváb morušový) a nepravidelné, zrnité a matné hodvábné vlákna z hornej a vnútornej časti zámotku - **buret**.

Okrem hodvábu domestikovanej Priadky morušovej poznáme aj divý alebo “planý” hodváb – tussah. Ten sa získava zberom opustených (a vyletujúcim motýľom potrháných) zámotkov rôznych divo žijúcich druhov Priadok, najčastejšie Hodvábnika dubového, ktorý voľne žije v Číne, Indii a Japonsku. Tussahový hodváb má rovnaké vlastnosti ako hodváb priadky morušovej ale je zvyčajne hrubší, tvrdší a odolnejší. Navyše môže byť prirodzene farebný.

Jeden kokón Priadky morušovej tvorí asi 4000 metrov hodvábného vlákna rôznej kvality. Pri výrobe hodvábného vlákna sa najprv zámotky (aj s húsenicami vo vnútri) hodia do horúcej vody, aby sa rozpustilo prírodné „lepidlo“ sericín, ktorým vlákna držia spolu. Konce vlákien sa zachytia a začnú sa odmotávať, vždy 6-8 vlákien naraz. V hornej časti zámotku prvých 1000m tvorí vlákno, z ktorého sa ďalším spracovaním získava buretová priadza. Ďalších cca 1000m zámotku tvorí gréz a nasleduje vnútorná časť vlákna, zvyčajne porušená a potrhaná, ktoré sa tiež spracováva na buretové priadze.

Za svoje **mimoriadne kvality** vďaka hodvábné vlákno svojej konštrukcii. Má trojuholníkový prierez a tak láme svetlo ako hranol. Vrstvičky bielkoviny na povrchu mu navyše dodávajú perleťový **lesk**. Pritom je toto najtenšie prírodné vlákno pevnejšie ako oceľové vlákno rovnakej hrúbky.

Vlákno prírodného hodvábu patrí k najuľahčilejším a najjemnejším z prírodných vlákien. Hodváb je **mäkký, priedušný** a má vynikajúce termoregulačné schopnosti – **v lete chladí a v zime hreje**. Hodváb sa v pletacích priadkach používa samostatne, ale často sa spriada s vlnou, kašmírom, angorou či mohérom. Toto spojenie je obojstranne výhodné. Zatiaľ čo tieto materiály zjednodušujú údržbu chúlостivého hodvábu, on im poskytuje svoj **nádherný lesk** a mimoriadnu pevnosť.

Je dobré vedieť, že čistý „mulberry“ hodváb je spomedzi materiálov používaných na výrobu pletacích priadzí asi najcitlivejší na nosenie aj údržbu. Naopak tussah a buret znesú aj tvrdšie zaobchádzanie.

2. Vlákna rastlinného pôvodu (celulóзовé)

Získavajú sa spracovaním niektorých rastlín. Na výrobu pletacích priadzí sa najviac používajú bavlna a ľan.

Bavlna

Je najrozšírenejšia plodina používaná na výrobu odevných priadzí. Pri výrobe priadzí sa používa najmä na priadze na pletenie letného typu, často v zmesi s ľanom, viskózou ale aj vlnou.

Bavlna je ako textilná surovina omnoho dostupnejšia a **lacnejšia ako vlna**. Je **priedušná**, relatívne **pevná** a je schopná absorbovať pomerne veľa tekutiny. Svoju odolnosť si zachováva aj za mokra. Nie je pružná, nehreje a krčí sa. Prírodné vlastnosti bavlny však možno významne ovplyvniť výberom kvalitného východiskového materiálu a spracovaním.

Ako u všetkých prírodných vlákien, za najkvalitnejšie sú považované dlho vláknové druhy bavlny bežne označované ako “mako“ alebo tiež “egyptská“ bavlna. Sú náročnejšie na pestovateľské podmienky a sú preto drahšie. **Mercerovaná bavlna** je druh upravenej bavlnenej priadze, ktorá je pevnejšia, odolnejšia a najmä tvarovo oveľa stálejšia ako bežné bavlnené priadze. Mercerovaná bavlna má hodvábný lesk. Vyrába sa tak, že sa bavlnená priadza natáhuje v roztoku hydroxidu sodného. Tento postup si dal v roku 1851 patentovať britský chemik John Mercer, podľa ktorého sa táto úprava nazýva.

Opalovaná bavlna bola v poslednej fáze výroby podrobená procesu, pri ktorom na opalovacích strojoch prechádza vlákno/priadza medzi opalovacími horákmi, pričom sú jemné vlákna vyčnievajúce z priadze opálené pre dosiahnutie väčšej hladkosti priadze.

Okrem bielej bavlny, existujú aj odrody prirodzene farebných bavlníkov. V Južnej Amerike už dávno v pred kolumbovských časoch pestovali domorodci niekoľko druhov prírodne farebnej bavlny. Hnedo sfarbenú bavlnu nazývanú *coyote* alebo *coyuche*. Dnes ju pestujú indiáni kmeňa Nahuá v Mexiku.

Lan

Patrí medzi najstaršie kultúrne plodiny. Vďaka svojim vlastnostiam bol na výrobu látok využívaný už v starom Egypte. Až do 19. storočia bol základnou textilnou plodinou v Európe. Pestuje sa nielen na textilné účely, ale aj pre liečivé olejnaté semená. Rastie veľmi dobre aj bez hnojenia a používania pesticídov.

Lanové vlákna sa získavajú zo stoniek rastlín a sú pevnejšie, dlhšie ale menej pružné a tvrdšie ako bavlnené. Sú prirodzene hladké a rovné. Lan je za mokra až o 30% pevnejší ako za sucha.

Lanové priadze sú zvyčajne nerovnomernej hrúbky a pomerne tvrdé. Ich vynikajúce vlastnosti, najmä **priedušnosť**, **nasiakavosť** a **chladivosť** ich predurčujú na **letné úplety**. Za najväčšie negatívum ľanových vlákien sa považuje ich **veľká krčivosť**. Spracovanie ľanu je náročnejšie ako spracovanie bavlny a preto sú ľanové priadze drahšie ako bavlnené.

Bambus

Bambusové priadze si pre svoje výborné vlastnosti v posledných rokoch získali značnú obľubu. Sú veľmi **savé** a podobne **chladivé ako ľan**. Vlákno je **pevné a prirodzene antibakteriálne**. Bambusové vlákna možno získať dvoma spôsobmi. Tradičným odlúčením prírodných vlákien z rastliny, ale aj moderným postupom, pri ktorom sa vlákno vyrobí „umelo“. Toto je najčastejší prípad bambusových priadzí, ktoré sú vyrobené z bambusovej viskózy.

Viskóza

Viskózové vlákno (CV), čiže zvláknená, chemicky čistá celulóza (v USA rayon) sa vyrába podobne ako syntetické vlákna. Len východisková surovina nie je ropa. Rozomletím dreva, najčastejšie smrekového a jeho chemickou úpravou sa pripraví tekutá masa čistej celulózy a tá sa pretlačí cez veľmi jemné trysky. Stuhnutím pramienkov hmoty vzniká vlákno. Viskózové vlákno je teda pôvodom **prírodné vlákno vytvorené umelou cestou**. Viskózové vlákno je **mäkké, savé a netvorí sa v ňom statická elektrina**. Za sucha je rovnako pevné ako bavlna, za mokra sa ale jeho pevnosť znižuje až o 50%. Jeho hlavnou nevýhodou je značná krčivosť a malá odolnosť.

Rôzne druhy viskózy sa získavajú z rôznych východiskových drevín. Medzi pletacími priadzami môžete okrem jednoduchej a bambusovej viskózy stretnúť napríklad aj lyocel a modal, čo sú viskózy s vylepšenými vlastnosťami z bukového a brezového dreva. Viskózové priadze sú **hladké, lesklé a splývavé**.

B. Syntetické vlákna

Poznáme ich od roku 1938. Pre výrobu pletacích priadzí sa väčšinou používajú ako lacná náhrada prírodných materiálov. Oproti prírodným vláknam sú **pevnejšie, odolnejšie proti oderu, nekrčivé** a rýchlo schnú. Sú v prírode takmer nerozložiteľné. Na druhej strane **nedostatočne prepúšťajú vzduch a vlhkosť. Elektrizujú, čím priťahujú špinu**. Syntetické vlákna sa, rovnako ako viskóza, vyrábajú zvlákňovaním z východiskového materiálu, ktorý sa získava prevažne úpravou ropy. Zvlákňovanie je proces premeny roztavenej, emulznej alebo tekutej látky na vlákno a prebieha tak, že sa pretlačí cez jemné trysky pričom tuhnutím hmoty vznikne vlákno.

Na výrobu pletacích priadzí sa používajú najmä tieto syntetické vlákna:

Polyamid (PA, PAD)

Ako prvé syntetické vlákno sa začal vyrábať v roku 1938 pod názvom nylon. Do skupiny polyamidových vlákien patria aj tie s označením silon, dralon, kevlar či cordura. Polyamid je pevný za sucha aj za mokra, pružný a veľmi odolný proti oderu. Nekrčí sa. Jednoducho sa udržiava. Je málo nasiakavý a je drahší ako akryl. Jeho použitie v pletacích priadzach má zvyčajne praktické, nie cenové dôvody. Napríklad **pridaním 20-25% polyamidových vlákien do vlnených ponožkových priadzí sa dosiahne ich väčšia**

pevnosť, odolnosť a zjednoduší sa údržba. V súčasnosti sa vyrába niekoľko druhov polyamidových vlákien nylónového, alebo perlonového typu. Sú veľmi jemné, pružné, pevné, ľahké, odolávajú voči odieraniu, odolávajú baktériám a plesniam. Majú aj nevýhodné vlastnosti, nízku tepelnoizolačnú schopnosť, nízku navlhavosť a veľmi hladký povrch. Tieto nevýhodné vlastnosti sa dajú upravovať tvarovaním vlákien. Používajú sa na výrobu tkanín, pletenín. Obchodné názvy sú: silón, chemlón, dederón, kaprón.

Akryl alebo polyakryl (PAN)

Bol po prvý raz vyrobený v roku 1939. Má textúru, pevnosť a pružnosť takmer zhodnú s vlnou a preto sa používa najmä ako lacná náhrada vlny. Ďalšími vlastnosťami sa však vlne na míle vzdáva. Nehreje, je nepriehľadný a nežiadúce pachy skôr zadržiava. Má sklon k tvoreniu žmolkov a „elektrizuje“ čím priťahuje nečistoty. Je však veľmi odolný, dobre sa udržiava a je lacný. Vyznačujú sa tým, že sa dajú dostatočne predĺžiť čo sa využíva pri tvarovaní vlákien. Majú dobre tepelno-izolačné vlastnosti, príjemné sú na dotyk. Vyrábajú sa prevažne vo forme striže a používajú sa na výrobu tkanín a pletenín.

Lycra, elastan alebo spandex

Elastické vlákna s takýmto obchodným označením sú z polyuretanu. Sú to vlákna, ktorá sa môžu natiahnuť aj na trojnásobnú dĺžku a po uvoľnení sa vrátia na pôvodný rozmer. Do odevných materiálov sa pridávajú len vo veľmi malých množstvách (obvyčajne 2-5%) pre zvýšenie pružnosti. Keďže väčšina prírodných materiálov je dostatočne pružná, v priadzách na pletenie sa používajú len zriedkavo a to najmä v spojení s bavlnou.

C. Kombinované alebo zmesové vlákna/priadze

Pri kombinovaných vláknach/priadzách možno jednoznačne vystopovať dva základné dôvody, pre ktoré sa vyrábajú. Prvým je zlepšenie úžitkových alebo estetických vlastností, druhým zníženie ceny. Pokiaľ obsah pridaných syntetických vlákien **nepresiahne 1/3**, tak na dotyk ich už pravdepodobne **nebudete vnímať ako „umelinu“**.

Priadze, tkaniny a väzby tkanív

Priadze

Sú základným materiálom na výrobu tkanín a pletenín. Vyrábajú sa urovnávaním vlákien do pozdĺžneho smeru a ich stáčaním do jedného ľubovoľne dlhého a hrubého celku. Priadze sa vyrábajú strojovo, celý proces sa nazýva pradenie.

Proces sa dá rozdeliť do 4 častí:

1. prípravné práce
2. predpriadanie
3. dopriadanie
4. úprava priadze

Pri výrobe priadze sa vlákna môžu stáčať doprava alebo doľava, vlákna dostávajú zákrut ľavým alebo pravým smerom. Zákrutom sa priadza stenčuje, spevňuje a stabilizuje.

Tkaniny

Vyrábajú sa preväzovaním 2 sústav priadze.

1. sústava priadzeosnovné priadze (osnova) – dĺžka
2. sústava priadzeútkové priadze (útok) – šírka

Osnovné priadze prechádzajú tkaninou, v pozdĺžnom smere tvoria dĺžku tkaniny. Útkové priadze prechádzajú tkaninou v priečnom smere, tvoria šírku tkaniny. Pravouhlým preväzovaním týchto dvoch sústav priadzí sa vyrába tkanina. Tkaniny sa vyrábajú na tkáčskych krosnách. Vplyvom vývoja techniky sa tkáčske krosná neustále zdokonaľujú. Na tkáčskych krosnách s prídavným zariadením sa vyrábajú napr. zamaty, plyše, slučkové tkaniny. Na špeciálnych tkáčskych krosnách sa vyrábajú rôzne žakárové vzory.

Väzby tkanín

Je to spôsob, ktorým sa podľa určitých pravidiel preväzujú osnovné a útkové priadze. Má vplyv najmä na úžitkové vlastnosti napr. pevnosť, pružnosť, hladkosť, drsnosť tkanín. Väzba tkanín má vplyv na rôzne vzhľadové efekty.

Pleteniny a pletené textilné výrobky

Pleteniny na rozdiel od tkanín sa vyrábajú z jednej sústavy priadze. Priadze v pleteninách môžu byť uložené po dĺžke, alebo priečne. Podľa spôsobu uloženia priadzí sa pleteniny delia na:

1. Závažné pleteniny - priadza je uložená v priečnom smere a priadza je spoločná pre všetky očká v riadku, môžu byť: jednolícne, obojlícne, obojrubové
2. Osnovné pleteniny - priadza je uložená po dĺžke, jedna priadza vytvára jedno očko v riadku. Tieto osnovné pleteniny sú: jednolícne, obojlícne.

Pleteniny sa vyrábajú na závažných alebo osnovných pletacích strojoch . Na týchto strojoch sa vyrábajú metrové alebo kusové pletené výrobky.

Metrové pletené výrobky- vyrábajú sa v rôznych šírkach

Kusové pletené výrobky- sa môžu vyrábať dvomi spôsobmi:

- a) regulárnym spôsobom- jednotlivé časti výrobku sa vyvarujú na stroji do požadovaného tvaru, tieto časti sa zošijú
- b) polo regulárnym spôsobom – časti výrobku sa na stroji tvarujú len čiastočne, pred zošitím sa musia upravovať strihaním

Zušľachtovanie textílií

Tkaniny a pleteniny vyrobené na tkáčskych alebo pletacích strojoch sú často v takom stave, že nemôžu byť predmetom predaja alebo predmetom ďalšieho spracovania. Tkaniny a pleteniny sú často znečistené, majú nežiaduci vzhľad. Môžu byť pokrčené, môžu obsahovať tkáčske alebo pletiarenské chyby. Tieto nedostatky sa odstraňujú úpravou čiže zušľachtovaním.

- 1) Čistenie - z tkanín a pletenín sa odstraňujú nečistoty alebo tkáčske a pletiarenské chyby
- 2) Práce, ktorými sa mení povrch alebo vlastnosti textílií
 - a) potláčanie – na tkaninu sa nanáša koncentrované zahustené farbivo po celej dĺžke a šírke tkaniny
 - b) kalandrovanie – špeciálny spôsob žehlenia
 - c) antistatická úprava pletenín – týka sa to syntetických materiálov antistatickou úpravou sa pôsobí proti elektrostatickému náboju, ktorý znižuje estetickú úroveň dámskeho ošatenia. Elektrostatický náboj zo vzduchu priťahuje prach a výrobky sa rýchlejšie znečisťujú.

- d) apretácia – sa získava tuhosť u bavlnených výrobkov, robí sa škrobením alebo syntetickými materiálmi
- e) pred zrážanie – sa uskutočňuje u tkanín, ktoré sa vyznačujú veľkou zrážavosťou, pred zrážanie sa robí účinkom horúcej vody
- f) počesávanie – metóda, pri ktorej sa z povrchu bavlnených a vlnených tkanín vyčesávajú jednotlivé vlákna
- g) hydrofobizácia – sa dosahuje nepremokavá úprava tkanín. Tkaniny sa impregnujú (napúšťanie) chemickými zlúčeninami, ktoré odpudzujú vodu (silikóny)
- h) nekrčivá úprava – sa používa pri tkaninách z viskózovej striže a hodvábu
- i) proti moľová úprava – týka sa to tkanín z ovčej vlny a iných živočíšnych srstí

Identifikácia textilných vlákien

Podstata skúšky spočíva v určení neznámeho druhu textilného materiálu makroskopickou, mikroskopickou, spaľovacou a chemickou skúškou.

Pri makroskopickej skúške sa pomocou hmatu, zraku, čuchu a sluchu zisťujú vlastnosti textílie, na základe ktorých sa identifikuje príslušný druh textílie. Pri mikroskopickej skúške o druhu vlákna rozhoduje hrubá povrchová štruktúra vlákna pri definovanom zväčšení optického prístroja.

Spaľovacia skúška je založená na sledovaní priebehu horenia, vzhľadu plameňa, zápachu pri horení a výsledného produktu v procese spaľovania textílie.

Pri chemickej skúške sa na základe rozpustnosti (nerozpustnosti) vlákien vo vhodne zvolenom rozpúšťadle zisťuje ich druh.

Postup skúšky

- a) Makroskopická (zmyslovú) skúška sa robí pomocou vlastných zmyslov a získané výsledky skúšky sú iba orientačné. Touto skúškou môžete zistiť: ohmat, farbu, tvar prípadne dĺžku vlákien.
- b) Pri mikroskopickej skúške sa pripravená textília rozvlákni, resp. sa rozdelí zmes vlákien, natrihá na dĺžku 1-2 mm, (prípadne sledujeme vlákna v celej ich dĺžke). Pripraví sa preparát pomocou podložného, krycieho skla a tekutiny. Vlákna sa pozorujú pri min. 200 násobnom zväčšení pomocou mikroskopu, alebo obrazovej analýzy – Nis elements. Na základe teoretických znalostí o hrubej povrchovej

štruktúre vlákien ich analyzujeme a identifikujeme. Mikroskopický vzhľad vlákien znázorníme graficky. V prípade obrazovej analýzy Nis elements príslušné záznamy vytlačíme tlačiarňou.

- c) Pri spaľovacej skúške sa do pinzety uchopí textilný materiál (najlepšie rozvláknový a rozdelený na jednotlivé vlákna) a spaľuje nad plameňom liehového kahana. Počas spaľovania sledujeme intenzitu horenia, vzhľad plameňa, spôsob horenia, zápach vznikajúci počas horenia a výsledný produkt horenia. Na základe vlastných teoretických znalostí identifikujeme neznámy druh textilného materiálu
- d) Do varnej kadičky s roztokom chemického rozpúšťadla (H_2SO_4 , HNO_3 , KOH , NaClO , HCOOH , $\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$) vložíme malé množstvo textilného materiálu. Rozpustnosť vlákna je hlavne funkciou chemického zloženia vlákna. Voľba vhodného rozpúšťadla pre identifikáciu vlákna sa volí na základe teoretických poznatkov o vplyve rozpúšťadla na daný druh vlákna. Dôležité sú aj výsledky s predchádzajúcich skúšok. Pôsobením rozpúšťadla môžu nastať tri možnosti
- vlákno sa v určitom prostredí nezmení
 - vlákno napučiava, mení sa jeho tvar
 - vlákno sa rozpustí za studena, alebo za tepla

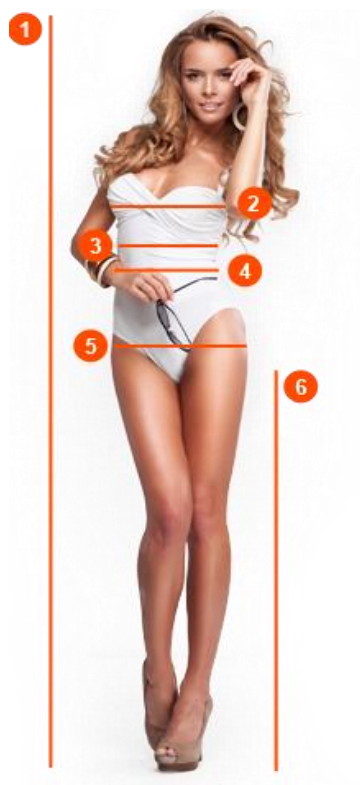
4. VEĽKOSTI ODEVOV

Zisťovanie veľkosti odevov

Na určenie správnej veľkosti sú potrebné iba základné rozmery. Pamätajte na to, aby ste pri meraní mali na sebe vhodné spodné prádlo a obuv. Uistite sa prosím, že použitý meter držíte pevne, ale bez zbytočného napätia pri tele a rovnobežne s podlahou.

ŽENY

1. **Výška:** telesnú výšku si zmerajte bez obutých topánok a vo vzpriamenej pozícii.
2. **Obvod hrudníka:** obvod hrudníka si zmerajte prosím na mieste pod ramenami, kde sa nachádza najširšie miesto hrude. Uistite sa prosím, že meter pri meraní nesklzne, pričom by nemal byť príliš napätý.
3. **Obvod pod prsiami:** zmerajte si obvod pod prsiami. Uistite sa, že meter držíte pohodlne vzadu na chrbte.
4. **Obvod pásu**
5. **Obvod bokov:** zmerajte si obvod bokov pomocou metra cez najširšiu časť zadnej časti tela.
6. **Vnútorňá dĺžka nohavíc:** Zmerajte si dĺžku nohy od jej vrchnej časti vnútornej strany až po členok.

MUŽI

1. **Výška:** telesnú výšku si zmerajte bez obutých topánok a vo vzpriamenej pozícii.
2. **Obvod hrudníka:** obvod hrudníka si zmerajte prosím na mieste pod ramenami, kde sa nachádza najširšie miesto hrude. Uistite sa prosím, že meter pri meraní nesklzne, pričom by nemal byť príliš napätý.
3. **Obvod pásu**
4. **Vnútoraná dĺžka nohavíc:** zmerajte si dĺžku nohy od jej vrchnej časti vnútornej strany až po členok.
5. **Obvod hlavy:** obvod hlavy merajte pomocou metra v oblasti tesne nad obočím. Dbajte na to aby bol meter rovnobežne s podlahou.
6. **Obvod krku:** obvod krku merajte pomocou metra. Dbajte na to aby nebol príliš napnutý.

DETI

1. **Výška:** telesnú výšku dieťaťa zmerajte bez obutých topánok a vo vzpriamenej pozícii.
2. **Obvod hrudníka:** obvod hrudníka zmerajte prosím na mieste pod ramenami, kde sa nachádza najširšie miesto hrude. Uistite sa prosím, že meter pri meraní nesklzne, pričom by nemal byť príliš napätý.
3. **Obvod pása**
4. **Obvod bokov:** obvod bokov zmerajte pomocou metra cez najširšiu časť zadnej časti tela.

Medzinárodné veľkosti odevov

Tabuľky veľkostí pre dámske oblečenie/ *Hore*

	Označenie K (krátke)	Označenie N (normálne)	Označenie D (dlhé)
Výška postavy	do 164 cm	164 - 170 cm	nad 170 cm
Postranná dĺžka	100 cm	106 cm	112 cm

K	N	D	Obvod hrudníka	Obvod pásu	Obvod bokov
16	32	-	74-77	60-62	84-87
17	34	68	78-81	63-65	88-91
18	36	72	82-85	66-69	92-95
19	38	76	86-89	70-73	96-98
20	40	80	90-93	74-77	99-101
21	42	84	94-97	78-81	102-104
22	44	88	98-102	82-85	105-108
23	46	92	103-107	86-90	109-112
24	48	96	108-113	91-95	113-116
25	50	100	114-119	96-102	117-121
26	52	104	120-125	103-108	122-126
27	54	108	126-131	109-114	127-132
28	56	112	132-137	115-121	133-138
29	58	116	138-143	122-128	139-144

Tabuľky veľkostí pre pánske oblečenie/ *Hore*

Klasická konfekčná pánska postava

Veľkosť	Výška	Hrudník	Pás	Boky
40	160-164	78-81	66-69	96-99
42	162-166	82-85	70-73	98-100
43	164-168	84-87	72-75	99-101
44	166-170	86-89	74-77	100-103
46	168-173	90-93	78-81	102-104
48	171-176	94-97	82-85	103-106
50	174-179	98-101	86-89	105-108
52	177-182	102-105	90-94	107-109
54	180-186	106-109	95-99	108-110
56	182-186	110-113	100-104	109-112
58	184-188	114-117	105-109	111-114
60	185-189	118-121	110-114	112-115
62	187-191	122-125	115-119	114-116
64	189-193	126-129	120-124	115-117
66	191-194	130-133	125-129	116-118

Štíhla pánska postava

Veľkosť	Výška	Hrudník	Pás	Boky
88	174-178	85-87	71-74	105-107
90	177-181	87-90	74-77	106-109
94	180-184	91-94	78-81	108-110
98	182-186	95-98	82-85	109-112
102	184-188	99-102	86-89	111-113
106	187-191	103-106	90-94	112-115
110	190-194	107-110	95-99	114-116

Plnoštíhla pánska postava

Veľkosť	Výška	Hrudník	Pás	Boky
23	163-167	90-93	82-85	97-100
24	166-170	94-97	86-89	99-102
25	169-173	98-101	90-93	101-104
26	172-176	102-105	94-97	102-105
27	175-178	106-109	98-101	104-107
28	177-180	110-113	102-107	105-108
29	179-182	114-117	108-111	107-110
30	181-183	118-121	112-115	108-111
31	182-184	122-125	116-119	110-112
32	183-185	126-129	120-123	111-113

Veľkosti detského oblečenia/ Hore

Veľkosť	Výška	Hrudník	Pás	Boky
92	87-92	54-56	50-52	55-57
98	93-98	55-57	51-53	56-58
104	99-104	56-58	52-54	57-59
110	105-110	57-59	53-55	60-62
116	111-116	58-60	54-56	61-63
122	117-122	59-62	55-57	64-66
128	123-128	61-64	56-58	67-69
134	129-134	63-66	57-59	70-72
140	135-140	65-68	58-61	73-75
146	141-146	69-72	60-63	77-79
152	147-152	76-77	62-65	80-83
158	153-158	78-81	64-67	84-87
164	159-164	82-85	66-69	88-91
170	165-170	86-89	68-71	92-95
176	171-176	90-93	70-73	96-99
182	177-182	94-97	72-75	100-103
188	183-188	98-101	76-79	104-107

Bielizeň

Veľkosť podprsenky	65	70	75	80	85	90	95
Obvod pod prsiami (v cm)	63-67	68-72	73-77	78-82	83-87	88-92	93-97
A (Obvod cez prsia)	77-79	82-84	87-89	92-94	97-99	102-104	107-109
B	79-81	84-86	89-91	94-96	99-101	104-106	109-111
C	81-83	86-88	91-93	96-98	101-103	106-108	111-113
D	83-85	88-90	93-95	98-100	103-105	108-110	113-115
E	85-87	90-92	95-97	100-102	105-107	110-112	115-117
F	87-89	92-94	97-99	102-104	107-109	112-114	117-119
G	89-91	94-96	99-101	104-106	109-111	114-116	119-121
H	91-93	96-98	101-103	106-108	111-113	116-118	121-123
I			103-105	108-110	113-115	118-120	123-125

Veľkosť podprsenky	100	105	110	115	120
Obvod pod prsiami (v cm)	98-102	103-107	108-112	113-117	118-122
A (Obvod cez prsia)	112-114	117-119	122-124		
B	114-116	119-121	124-126	129-131	134-136
C	116-118	121-123	126-128	131-133	136-138
D	118-120	123-125	128-130	133-135	138-140
E	120-122	125-127	130-132	135-137	140-142
F	122-124	127-129	132-134	137-139	142-144
G	124-126	129-131	134-136	139-141	144-146
H	126-128	131-133	136-138	141-143	146-148
I	128-130	133-135	138-140	143-145	148-150

Nohavičky, košielky, tielka

XS	XS-S	S	M	L	L / XL	XL / XXL	XXL
32	34	36	38	40	42	44	46

Pančuchy

Veľkosť	1-2	3	4	3-4
Výška	152-164	164-170	164-176	164-176
Obvod bokov	96-104	104-108	108-120	104-120

Stahovacie nohavičky

Veľkosť	65	70	75	80	85	90	95	100	105
Boky	63-67	68-72	73-77	78-82	83-87	88-92	93-97	98-102	103-107

Veľkostné tabuľky pánskej bielizne/ Hore

4	5	6	7	8	9
XS	S	M	L	XL	XXL
40/42	44/46	48/50	52/54	56/58	60

Tabuľky veľkostí obuvi/ Hore

Veľkosť	35	36	37	38	39	40	41	42
Chodidlo / cm	22,5	23,0	24,0	24,5	25,0	25,5	26,5	27,0
Veľkosť	43	44	45	46	47	48	49	50
Chodidlo / cm	27,5	28,5	29,0	29,5	30,5	31,0	31,5	32,5

Struktúra veľkostného systému DOB

Kategória NORMALNÍ BOKY

Obvod hrudníku	80	84	88	92	96	100	104	110	116	122	128
Obvod sedu	87,5	91	94,5	98	101,5	105	108,5	114	119,5	125	130,5

Výška postavy	OZNAČENÍ VELIKOSTI										
160	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
168	34	36	38	40	42	44	46	48	50	52	54
176		72	76	80	84	88	92	96			

Kategória ÚZKE BOKY

Obvod hrudníku	80	84	88	92	96	100	104	110	116	122	128
Obvod sedu	81,5	85	88,5	92	95,5	99	102,5	108	113,5	119	12,5

Výška postavy	OZNAČENÍ VELIKOSTI										
160	017	018	019	020	021	022	023	024	025		
168		036	038	040	042	044	046	048	050		
176			076	080	084	088	092				

Kategória ŠIROKÉ BOKY

Obvod hrudníku	80	84	88	92	96	100	104	110	116	122	128
Obvod sedu	93,5	97	100,5	104	107,5	111	114,5	120	125,5	131	136,5

Výška postavy	OZNAČENÍ VELIKOSTI										
160	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	
168	534	536	538	540	542	544	546	548	550	552	554
176		572	576	580	584	588	592	596			

Pozn: Základní rozměry jsou v cm.

Struktura velikostního systému HAKA

Kategorie NORMÁLNÍ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	44	46	48	50	52	54	56	58
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108	112	116
Obvod pasu	76	80	84	88	92	96	102	108
Výška postavy	168	171	174	177	180	182	184	186

Kategorie ŠTIHLÉ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	90	94	98	102	106	110
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108
Obvod pasu	76	80	84	88	92	96
Výška postavy	177	180	183	186	188	190

Kategorie PODSADITĚ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	22	23	24	25	26	27	28	29
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108	112	116
Obvod pasu	80	84	88	92	96	100	106	110
Výška postavy	162	165	168	171	174	176	178	180

Kategorie BŘICHATÉ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	47	49	51	53	55	57	59
Obvod hrudníku	92	96	100	104	108	112	116
Obvod pasu	96	100	104	110	114	120	124
Výška postavy	166	168	170	172	174	176	178

Kategorie SILNĚ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	144	146	148	150	152	154	156
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108	112
Obvod pasu	80	84	88	92	96	102	106
Výška postavy	168	171	174	177	180	182	184

Kategorie KRÁTKÉ PODSADITĚ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	225	235	245	255	265	275	285	295
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108	112	116
Obvod pasu	82	86	90	94	98	102	106	112
Výška postavy	156	159	162	165	168	170	172	174

Kategorie KRÁTKÉ BŘICHATÉ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	495	515	535	555	575
Obvod hrudníku	96	100	104	108	112
Obvod pasu	100	104	110	114	120
Výška postavy	162	164	166	168	170

Kategorie SPORTOVNÍ VELIKOSTI

OZNAČENÍ VELIKOSTI	440	460	480	500	520	540
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104	108
Obvod pasu	72	76	80	84	88	92
Výška postavy	168	171	174	177	180	182

Kategorie SPORTOVNÍ VELIKOSTI 2

OZNAČENÍ VELIKOSTI	900	940	980	1020	1060
Obvod hrudníku	88	92	96	100	104
Obvod pasu	72	76	80	84	88
Výška postavy	180	183	186	188	190

Pozn: Základní rozměry jsou v cm.

5. ESTETIKA ODIEVANIA

Veľkým problémom v každodennom živote (ale aj v estetike) je otázka dobrého a zlého vkusu. Každý má právo na svoj vlastný vkus, a predsa neustále vznikajú nové a nové konfrontácie kvôli vkusu, akoby existoval jeden vkus, ktorého zákony platia pre každého. Vkus je skutočne mimoriadne intímny a individuálny, pretože zasahuje celú osobnosť a vyrastá z celku osobnosti. Každý človek nesie v sebe výrazne individuálnu, neopakovateľnú ľudskú skúsenosť, preto má právo aj na osobný, neopakovateľný vkus.

Na vkus pôsobí a stanovuje určité hranice estetickým normám, najmä fakt, že sme členmi určitej spoločnosti, žijeme v určitej dobe a v určitej kultúre. Nie všetko je každému v kultúre povolené a považované za normálne, ako v rôznych kultúrach. V starom Egypte bolo po dlhé stáročia normálne také oblečenie žien, ktoré poprsie nechávalo odhalené. V kresťanskej Európe je to len s veľkými výhradami akceptované na kúpalisku a pre moslimský svet je absolútnym tabu, čo len odhalenie nôh vyše kolien. Táto norma, bezprostredne ovplyvňuje nielen módu v obliekaní, ale aj estetické sudy v rôznych kultúrach.

Estetické vnímanie, a tým aj povaha estetických zážitkov, sa líši aj pod vplyvom kultúry svojej doby. Človek má v každej dobe vyvinutý zmysel (vkus) pre určité vybrané oblasti umenia. Môžu sa síce v danej dobe medzi ľuďmi odlišovať, ale okruh umení, ktoré sú ľudia v určitej kultúre schopní akceptovať sa zásadne nemení i keď v súčasnosti to neplatí tak striktne ako kedysi. Môžeme práve naopak vnímať akúsi polyfónnosť umení a to len vďaka tomu, že vždy sa nájde publikum, ktoré toto umenie ocení. Bola by nepredstaviteľná nuda, ak by sa vkus riadil akýmsi vzorovým modelom. Vkus je záležitosť jednotlivcov, to čo sa jednému javí ako krásne, môže druhý pokladať za chybu krásy.

Pojem dobrý a zlý vkus platí preto len v rámci určitej kultúry. Aj tu je však platnosť týchto termínov obmedzená, lebo žiadna spoločnosť sa neskladá z typických ľudí a žiadna kultúra nie je jednorozmerná. Aj v Európe sa môže vyskytnúť človek s takým vkusom, že bude moslimský odev považovať za krásny a európske ženské šaty za škaredé. Povieme o ňom, že má zlý vkus, ale bude to pravda len čiastočne.

Móda

Móda to nie je len odev. Móda je aj úprava tváre, účes, ale aj stolovanie, bývanie, literatúra, hudba, výtvarné umenie, architektúra, celé naše prostredie, náš život, celý náš svet. Slovo móda je odvodené z latinského slova *modus*, čo znamená spôsob, teda spôsob bývania, obliekania atď. Móda má pôvod v túžbe človeka po zmene, originalite, novosti. V ostatných

premenách módy je vyjadrené tvorivé hľadanie nového, azda aj lepšieho v našom živote. Móda je dočasný všeobecne prijatý názor na vonkajšie formy.

Aj keď sa pojem móda vzťahuje na mnohé vonkajšie kultúrne formy, najcharakteristickejším vyjadrením pojmu móda je oblasť odievania. Móda je v odievaní vážnym hospodárskym činiteľom, pretože pre uspokojení potrieb „pani módy“ pracujú veľké priemyselné odvetvia a obchod. Jej kúzlo, ale aj jej úskalia je v jej premenách.

Móda je záležitosťou nášho estetického cítenia a túžby po kráse. Človek sa módou chce odlíšiť od svojich súčasníkov, alebo sa zaradiť do nejakej skupiny. Móda existuje od nepamäti a ľudia mali vždy potrebu odlišovať sa od iných a dávať tak najavo svoj sociálny a ekonomický status. Móda úzko súvisí s estetickými normami, teda so všeobecne prijatými predstavami ľudí o tom, čo je krása. Všeobecne prijaté znamená prijaté v určitom spoločenstve a v určitej kultúre. Na móde vidno ako sa mení predstava ľudí o kráse, ako sa menia estetické normy. Spoločenstvo pokladá za módne to, čo je všeobecne prijaté, teda čo sa stalo normou. Estetické normy sa podobne, ako móda, zdokonaľujú, zmrazujú do nemennosti. Lenže tak ako móda aj estetické normy majú tendenciu skôr porušovať, ako striktne dodržiavať prijaté pravidlá. Móda to je čisté vyjadrenie fungovania estetických noriem.

Estetické zákony si vyžadujú súlad a krásu i v spôsobe obliekania. Vkusné a starostlivo vybraté oblečenie vyjadruje úctu človeka k sebe i k ostatným ľuďom. Pre obliekanie by mala platiť zásada účelnosti a estetickej, v súčasnosti sa hranice účelnosti, ktorou odsúvajú na úkor estetickej. Existujú však určité kritériá, ktoré majú všeobecnú platnosť. Moderný odev musí byť predovšetkým funkčný. To znamená, že strih a materiál nemôže brániť človeku v činnosti, v pohybe. Funkčnosť odevu závisí od cieľa, na ktorý ho chceme používať. Iný je športový, iný pracovný a iný spoločenský odev.

Pracovný odev má predovšetkým umožniť potrebný pohyb, má chrániť ľudské telo pred prachom, nečistotou infekciou, chladom alebo teplom. Športové oblečenie má pre každý šport špecifický charakter, ovplyvnený druhom činnosti. Preto má rôzny strih, je z rôzneho materiálu, má rôznu štruktúru. Na spoločenský odev kladieme určité vžitú požiadavky. Na oficiálnych pozvánkach býva zvyčajne v ľavom dolnom rohu pokyn, aké spoločenské oblečenie sa pre danú príležitosť vyžaduje. Nie každý vie, že usmernenie týkajúce sa oblečenia je v civilizovanom svete záväzné.

- Formal, alebo white tie
- Semi-formal, alebo black tie
- Business casual

- Casual

White tie-frak je najelegantnejší večerný oblek pre pánov, pozostáva z čierneho jednoradového fraku s lesklými chlopňami, ktorý sa nezatvára, z nohavíc bez manžiet s dvomi lesklými lampasmi a vesty s výstrihom tvaru „V“, z bieleho piké alebo ripsu. Osobitná biela košeľa je s jednoduchými manžetami, so zosilnenou náprsnou časťou, ponožky sú čierne, topánky lakové. Vždy biely motýlik (čierny motýlik k fraku je vyhradený pre čašníkov) je z rovnakej látky ako vesta a mal by byť uviazaný ručne. Dámy nosia veľkú večernú toaletu, čo sú dlhé šaty s výstrihom, doplnené dlhými rukavicami, pravým šperkom a večernými lodičkami.

Black tie pre pánov znamená smoking: čierny alebo modročierny oblek osobitného strihu, sako s lesklými chlopňami (jednoradové alebo dvojradové), nohavice bez manžiet, s jedným lesklým lampasom a nosí sa zvyčajne po 19. hodine. Môže ho doplniť čierna vesta z rovnakého materiálu s okrúhlym výstrihom. Nevyhnutne však k nemu patrí biela košeľa so stojačikovým golierom a dvojitémi manžetami, manžetovými gombíkmi, čiernymi ponožkami a hladkými čiernymi poltopánkami. Chýbať nesmie čierny motýlik, hoci sa nosia aj farebné alebo vzorkované motýliky, ak je príležitosť menej oficiálna. Rovnakej alebo vhodnej farby by mal byť aj pás okolo drieku, prípadne vesta.

Pre dámy je v tomto prípade predpísaná malá večerná toaleta, čo môžu byť krátke alebo dlhé večerné šaty (po 20. hodine), kokteillové šaty alebo elegantný nohavicový kostým. Business casual znamená to pre mnohých oblečenie, v ktorom sa pohybujú v obchodnom svete aj cez deň. Teda pre pánov tmavý oblek s viazankou a so svetlou košeľou, pre dámy kostým alebo nohavicový kostým.

Casual je pokyn na neformálne oblečenie, alebo tiež „bez viazaniek“

Denné oblečenie by malo spĺňať najmä kritérium praktickosti. Ide najmä o oblečenie pre študentov, kde sú asi najtypickejšou súčasťou oblečenia rifle, alebo o oblečenie na voľný čas, kde môžeme zaradiť najmä joggingové súpravy. Móda je veľmi stará, nie je to len výtvarný produkt našej modernej doby. Jej vývoj je dlhý historický proces. Od chvíle, keď človek objavil nutnosť a účelnosť obliekania ako ochranu pred chladom a nepriazňou počasia, nebolo ďaleko ku chvíli, keď sa začal zamýšľať nad estetickou kvalitou svojho odevu. Jedna z podmienok, aby sme sa dobre, to znamená pekne a účelne obliekali, je vycibrený vkus, čo znamená niečo ako vypestovaný cit pre krásu.

Farba odevu má, okrem niektorých výnimiek, význam estetický. Jasná farebnosť vytvára pocit radosti, optimizmu. Nie každá farba pristane každému. Pri obliekaní je dôležitá

farebná harmónia. Pri výbere odevu a jeho farebnosti dbáme na to, čo sa hodí k tvári a k postave. Vychádzame z poznatkov optického zdanía. Silnejšia postava v svetlom odeve alebo odeve s obrovskými kvetmi či hrubými priečnymi pásmi zdá sa ešte silnejšia. Vysoká štíhla postava oblečená v šatách s pozdĺžnymi pruhmi alebo v hladkých tmavých šatách je ešte chudšia a vyššia. Veľa pestrých farieb pôsobí nevkusne, krikľavo.

5.1 Módne trendy

Sledovanie módnych trendov je dnes dôležitou súčasťou tvorby odevov. Na to, aby žiak pochopil, akým spôsobom funguje módný trh, ako závisia zisky od aktuálnosti hotových kolekcií, potrebuje poznať módne trendy. Pre tých, ktorí chcú módný odev predávať alebo ho zhotovovať, nie je módnym trendom to, čo sa práve „nosí na ulici“, ale musia predvídať a získať v predstihu informácie o módnych prognózach – čo sa ešte len bude nosiť v nadchádzajúcej sezóne, aby sa na zákazníka mohli včas pripraviť. V predchádzajúcom období bolo získavanie módnych prognóz ťažké a nákladné. Odborníci v oblasti módy cestovali do Paríža na tzv. týždne módy, ktoré sú aj v súčasnosti najprestížnejšou udalosťou v módnom svete. Dnes sa dajú tieto informácie získať aj dostupnejšími prostriedkami, ako je internet, telemosť, ...

Pokiaľ sa módný trend dostane do ulíc, je potrebný čas na výber a nákup odevného materiálu, ktorého kvalita, farebnosť a materiálové zloženie tiež podlieha módnym trendom. V Paríži sa konávajú dvakrát do roka kontraktčné veľtrhy Premier Vision a Textworld kde si výrobcovia odevný materiál vyberú a kontrahujú.

Každý výrobca, ktorý chce vyrábať módne odevy, musí mať svojho módného návrhára. Ten navrhuje odev v súlade s módnymi trendmi, ale zohľadňuje pritom aj charakter firmy a želanie zákazníka. Z hľadiska módnych trendov rozlišujeme 3 stupne výroby:

- 1) *Haute couture* – francúzsky, medzinárodne používaný termín z oblasti módy označujúci oblečenie šité na mieru s vysokým podielom ručnej práce. v slovenskom preklade tento pojem znamená vysoké krajčírstvo. Termín haute couture môže tiež označovať:
 - módne domy a návrhárov, ktorí vytvárajú exkluzívne oblečenie, ktoré neraz udáva svetové módne trendy
 - samotné výrobky týchto domov
 - v prenesenom (a veľmi nepresnom) význame samotnú francúzsku módu

Vo Francúzsku je označenie haute couture chráneným názvom. Spoločnosť uchádzajúca sa o tento prívlastok musí splniť určité a veľmi prísne podmienky, aby jej mohlo francúzske ministerstvo priemyslu toto označenie udeliť.

Napríklad návrhár musí navrhnuť 50 nových a originálnych návrhov na denné i večerné nosenie pre každú kolekciu a musí predstaviť dve kolekcie do roka. Musí zamestnávať na plný úväzok minimálne 20 technických zamestnancov, v aspoň jednom ateliéri alebo krajčírskych dielni. Módne domy majú zo zákona nárok na reklamu zadarmo v štátnej francúzskej televízii. Tieto spoločnosti sa potom združujú do zväzu Chambre Syndicale de la Haute Couture. V súčasnosti patria medzi prestížne módne domy Coco Chanel, Christian Dior, Christian Lacroix a ďalší. Móda haute couture býva predstavená na veľkolepých módnych prehliadkach, kde majú povolený vstup veľké vplyvné odevné firmy, mienkotvorní ľudia a celebrity. Takáto módna prehliadka býva často spoločenskou udalosťou.

- 2) *Pret-a-porter (orig. ready to wear)* v doslovnom preklade – pripravené na nosenie. Ide o sériovú výrobu odevov s permanentnou sezónnou inováciou v zmysle módnych trendov, ktoré tiež v kategórii Defile de createurs (počas známych týždňov prehliadok, FASHION Week New York, Londýn, Miláno, Paríž) sama spoluvytvára. Napriek tomu, že pret-a-porter pochádza z USA, skutočné úspechy dosiahol v taliansku v 80. až 90. rokoch. Módne značky začali dosahovať vysoké zisky, pretože originálnu vysokokvalitnú tvorbu vyrábajú v sériovej výrobe, čo je výsledok vysokej kvality a dobrej organizácie práce.
- 3) *Konfekcia* – je sériová výroba odevov, charakteristická veľkovýrobnými technológiami, veľkými sériami, nízkou cenou a menej kvalitnými odevnými materiálmi. Nie je schopná reagovať na permanentné módne aktualizácie.

5.2. Etiketa odievania

Dámske možnosti odievania

Základom šatníka každej dámy by mal byť nohavicový alebo sukňový kostým. Vyhýbajte sa divokým vzorom, asymetrickosti a prílišnej nápadnosti. Nenoste sukne kratšie ako 10 centimetrov nad kolenom, takisto zabudnite na sexi výstrihy. Voľte radšej klasický, konzervatívny štýl, ako oddať sa výstrednosti. Topánky noste výhradne s uzavretou špicou.

Určite by ste do spoločnosti nemali voliť tesnejšie oblečenie, minisukne, krátke nohavice alebo rifle. To všetko pôsobí neúčtivo a mohli by ste vyvolať zbytočné rozhorčenie ostatných. Ak sa rozhodnete obliecť si blúzku, nezabudnite, že by nemala byť z priesvitného materiálu a určite noste také, ktoré budú mať rukávy o čosi dlhšie ako sú vaše plecia.

Nezabúdajte ani na pančuchy. Tie sú absolútnou nutnosťou jednej dámy, ktorá sa rozhodla vyjsť do spoločnosti. Nepoužívajte vzorované pančuchy a neobliekajte si ani biele alternatívy. Ich farba by mala ladiť so samotným sfarbením vybraného oblečenia.

V neposlednom rade by ste sa mali zaujímať o vhodné doplnky, ktoré použijete k vybranému oblečeniu. Tie vždy robia ženu ešte krajšou a zaujímavejšou, tak prečo to nevyužiť. Ale pozor! V zásade platí, menej je niekedy viac, preto to určite so šperkmi nepreháňajte. Ak tieto vhodné doplnky doma nenájdete, nájdete ich v klenotníctve. Dovoľené sú všetky drahšie materiály, nesiahajte po netradičných látkach ako je drevo a plast. Chybu teda neurobíte ak si vyberiete napríklad šperky z chirurgickej ocele, tými nikdy nič nepokazíte.

K ďalším významným doplnkom určite patrí kabelka alebo kufrík. Nepreháňajte to však s jej veľkosťou, na spoločenské udalosti určite nebudete potrebovať nič viac ako len základné nevyhnutné predmety. Preto by ste doma mali nechať všetky druhy športových a iných kabeliek, ktoré využívate pre bežné nosenie a kde si tak radi ukladáte všetky často nepotrebné veci, ktoré počas dňa ani nevyužijete.

Čo by nemalo chýbať v šatníku business dámy

Dámy, ktoré pracujú na manažérskych postoch, alebo dámy, ktoré sú pravidelne v styku s klientom by mali dodržiavať určité zásady obliekania. Samozrejme ak to so svojou prácou myslia vážne a chcú pre svoju firmu získať maximum spokojných klientov. Takáto práca si vyžaduje kvalitné reprezentovanie spoločnosti a preto by dáma mala dbať na svoj zovňajšok komplexne od výberu oblečenia, cez úpravu vlasov, nechťov až po výber správnych doplnkov.

Klasikou, ktorou nikdy nič nepokazíte je kostým z nohavic, blúzky alebo dámskej košele a samozrejme nezabudnite ani na sako. Nohavice môžete nahradiť peknou sukňou. Oblečenie by malo byť vždy čisté, nevyblednuté a ožehlené. Pri výbere oblečenia nezabudnite ani na decentnú spodnú bielizeň, ktorá by nemala kontrastovať s farbou vášho kostýmu a v žiadnom prípade by ju nemalo byť vidno. To platí aj pre ramienka od podprsenky.

Výber správnej sukne

Určite viete, že dĺžka sukne by mala aj v letných mesiacoch mať 'dĺžku aspoň po kolená. Nemysliteľné sú minisukne. V chladnejších dňoch by ste si mali dať pančuchy, ktoré by nemali mať veľké oká, mierny jemný vzor je prípustný. Ak vo vašej firme nevládne striktné daný dress code, v lete môžete chodiť aj bez pančúch. Posledné módné trendy ponúkajú pekné business sukne s vyšším pásom. Farby by mali byť všedné, nie výrazné-čierna, šedá alebo béžová či hnedá.

Výber správnej blúzky

Pri výbere strihu dámskej business košele alebo elegantnej blúzky si dajte pozor predovšetkým na výstrih, ktorý by nemal byť výrazný. Pri stretnutí s klientom sa potom môže stať, že by ste ho zbytočne rozptyľovali a jeho by viac zaujímal váš dekolt ako business plán. Pre dámy nad 40 rokov nie sú vhodné ani košele s krátkym rukávom. Mali by zvoliť aspoň ¾ rukávy. Blúzka by v žiadnom prípade nesmie byť priehľadná a príliš napasovaná. Vyberajte si primeranú veľkosť.

Preferujete šaty?

Ak patríte medzi ženy, ktoré radi chodia do práce v šatách, predovšetkým v letných mesiacoch by ste si mali dať pozor na dĺžku sukne a dekolt. Sukňa nesmie byť kratšia ako pod kolená, dekolt by nemal byť výrazný. Nikdy si neobliekajte šaty bez ramienok alebo na tenkých ramienkach. Najideálnejšie sú šaty na širokých ramienkach alebo s rukávom. Šaty by mali byť puzdrového strihu, mali by obopínať postavu, no nemali by byť veľmi tesné.

Spodná bielizeň

Keď sa povie dress code, každý rieši dĺžku sukní alebo mieru odhalenia. Zle zvolené alebo dokonca žiadne spodné prádlo však dokáže aj ten najcudnejší odev premeniť v nevkusnú kreáciu.

Aj pre kúsky, ktoré sú schované pod oblečením platia isté pravidlá, ktoré nesmieme podceňovať. V pracovnom prostredí, v ktorom sa pohybujete, veľmi záleží. Voľba vhodnej bielizne je oveľa konzervatívnejšie a prísnejšie než debata nad pár centimetrami dĺžok sukní. Predovšetkým majte na pamäti, že ide o spodnú bielizeň, a preto by malo zostať úplne skryté pred zrakmi verejnosti.

Výnimku tvoria len koncertné kostýmy popových hviezdíčiek a trendy odevy kreatívnych ľudí od módy (a to nie vždy). Sloboda prejavu svojej osobnosti a postavenie skrz oblečenie sa rozhodne netýka nohavičiek, košielok a podprseniek.

Aby ste sa vyhli spoločenskému faux-pas, majte predovšetkým na pamäti, že bielizeň vám musí dokonale sedieť. Úhľadné ramienka od podprsenky a špičky vykukujúce z nohavičiek nikdy nepatrili a nebudú patriť k perfektnej vizitke svojej nositeľky. Správna veľkosť je tak absolútnym základom, z ktorého vychádzajte. S tým úzko súvisí strih. Naozaj nie je nutné, aby okoloídúci jasne rozoznali líniu vašich nohavičiek. Ak nenosíte práve nadýchanú kolesovú sukňu alebo plantavé nohavice, rovno zabudnite na volániky, mašličky a ďalšie plastické ozdôbky. Hladké, bezšvové nohavičky so sedom nižším ako sukňa či nohavice, poslúžia rozhodne oveľa lepšie.

Samostatnú kapitolu tvoria obľúbené tangá. Rozhodne nie je nič nevкусnejšieho než vykukujúci prúžok spoza oblečenie. Ak vám dress code dovoľuje obliecť si bokové džínsy, oblečte si pod ne radšej bokové nohavičky, ktorých vrchný lem nevylezie na denné svetlo pri každom predklone.

Veľa žien nerobí chybu len pri nohaviciach s nízkych sedom, ale i v opačnom prípade. Na jeseň sa vracajú strihy s vysokým pásom a k nim najlepšie poslúži bielizeň tiež s vysokým pásom, vyhnete sa totiž nevzhľadným zárezom.

Problematické býva biele oblečenie. Tu sa vyvarujte akýchkoľvek vzorov a farbám. Rovno siahnite po telových odtieňoch, jedine tie totiž nie sú vidieť ani pod veľmi svetlým odevom. Ak namietate, že pod snehovo žiarivé šaty si obliekate biele prádlo a nič nie je vidieť, môžete sa dosť nepríjemne myliť. Biele nohavice a podprsenka nepatria medzi neviditeľné súčasti garderóby. Telová bielizeň je praktickejšie, nepresvítá pod väčšinou odevov bez ohľadu na farbu.

Pravidlá o neviditeľnosti platia samozrejme aj u podprseniek. Lemy vykukujúce z výstrihu, viditeľné ramienka a zapínanie na chrbte v odhaľujúcom tope si nechajte maximálne na intímnu večeru vo dvoch, pre zvyšok dňa držte v tajnosti, čo ukrývate pod odevom. Kúzlo zvodnosti nespočíva v maximálnom odhalení, ale rafinovanom zakrytí.

Tiež si pamätajte, že ak chcete pôsobiť profesionálne a seriózne, na ukazovanie haldy kože a kúskov spodného prádla nie je vo vašom pracovnom šatníku miesto. Svoju ženskosť zdôrazníte rafinovanými strihmi upozorňujúce na úzky pás a plné boky a bielizeň nechajte tam, kam patrí: naspodku.

Podprsenka je naozaj potrebná, pretože rysujúcej sa bradavky sú absolútne neodpuštitel'né spoločenské faux-pas. Siahnite preto po podprsenke s aspoň malou výstužou, ktorá aj pri nízkych teplotách zabráni, aby ktokoľvek zbadal to, čo nemá.

Pánsky Business dress

V niektorých firmách platí striktný predpis odevu na pracovisku. S takýmito predpismi sa môžeme stretnúť najmä v bankách, finančných firmách alebo poisťovniach.

Pre vrcholných manažérov je čierny oblek zažitým pracovným odevom, ale ak je povolená voľba, mali by nosiť v priebehu dňa radšej šedý oblek, aby mali priestor na odlišenie dňa a večera.

Po 18 hodine nosíme výhradne čierny oblek. V priebehu dňa nosíme hlavne šedé obleky, ale je tu možnosť nosiť aj béžové, pieskové alebo bledomodré obleky, najmä v lete a v zime tmavo modré, hnedé alebo zelené obleky. Denné obleky môžu byť aj so vzorom, ktorý by mal ladieť s košeľou a kravatou. Lesklý oblek sa do pracovného prostredia nehodí.

K obleku sa nosí zásadne košeľa s dlhými rukávami. Ak si oblečieme košeľu s krátkymi rukávami, hneď sa prezradíme. Košeľa by mala vyčnievať spod rukávov saka jeden centimeter. Košeľe s gombíkmi na golieri nosíme len cez deň. Po 18⁰⁰ ju meníme za večernú košeľu, teda bez gombíkov. Golier môže byť vyšší teda taliansky s dvomi gombíkmi na zapínanie pod krkom. K tejto košeli je možné a vhodnejšie nosiť kravaty s masívnejších materiálov. Nižší golier je takzvaný francúzsky, a špice goliera sú široko od seba.

Klasická spoločenská košeľa je biela. Pre menej formálnu akciu si môžeme obliecť aj bledomodrú alebo krémovú košeľu. Spoločenská etiketa udáva farebné a vzorkované košeľe na denné nosenie. Rukáv košeľe by mal zakrývať celé zápästie a končiť pri koreni palca. Mala by byť tiež úzka aby nepadala a stále vyčnievala centimeter spod saka obleku, a to keď stojíme, alebo sedíme. Košeľa by mala visieť na vešiaku v šatníku. Poskladané košeľe je potrebné pred oblečením prežehliť, aby neboli vidieť puky zo skladania. Rozopnutý gombík a povolená kravata sú v spoločenskom a pracovnom prostredí neprijateľné

K obleku etiketa povoľuje jedine šnurovacie topánky. Mokasíny alebo semišové topánky nosíme len vtedy, ak si oblečieme sako a nohavice z iného materiálu, alebo ak máme oblek športového alebo ležérneho typu.

Ak sa stretneme so zákazníkom, alebo klientom, ktorého oblečenie (tepláky, džínsy, šušťáky) zjavne kontrastuje s naším oblekom, snažme sa aby sme nepôsobili tak, že sa povyšuje nad týmto zákazníkom. Ak si naplánujeme stretnutie alebo obed, prideme potom

radšej bez kravaty, alebo si hneď po príchode odložíme sako. Budeme tak pôsobiť menej formálne a prispôbime sa aspoň čiastočne jeho úrovni obliekania.

Ak pracujeme v kancelárii, kde neprichádzame do styku so zákazníkmi môžeme nosiť pohodlné neformálne oblečenie. Muži teda bez kravaty a s rozhalenkou, tričko, ale len s golierom, nohavice a semišové topánky, alebo mokasíny. Avšak aj tu je nosenie športovej obuvi a sandálov tabu.

Pánske topánky a ponožky

K svetlému obleku nosíme hnedé, šedé alebo béžové topánky. Čierne by vytvárali so svetlým oblekom príliš veľký kontrast. K obleku s hrubšieho materiálu nosíme skôr topánky semišové alebo perforované.

Mokasíny sa nosia k ležérnemu saku bez kravaty na voľný čas, party atď. Taliani nosia mokasíny dokonca aj na boso. Vtedy ale nosia plátenné, ležérne nohavice a sako bez kravaty.

Hnedé topánky nie sú spoločenské. Nosia sa k svetru a džinsom. Do spoločnosti sa večer nosia jedine čierne topánky s tenkou podrážkou. K obleku sa nosia zásadne len šnurovacie topánky. Topánky si vyžadujú pravidelnú a perfektnú údržbu.

Ponožky musia ladieť s topánkami. Takže by nemali pôsobiť kontrastne. K čiernym topánkam čierne ponožky atď. Biele ponožky sa nosia jedine na šport. Ponožky by mali byť tak dlhé, aby nám zakrývali lýtko aj pri sedení, keď si preložíme nohy.

Decentné a kontrastné ladenie

Decentné ladenie

Už zo samotného názvu vyplýva, že pracujeme s jednoduchšími strihmi a ladením tón v tóne. Môžeme pri tom použiť takzvané jesenné tóny. Odtiene hnedej a škoricovej, alebo všetky odtiene zelenej, alebo modrej ...a pod. Podmienkou je vybrať si určitý tón a v ňom zladať všetky kúsky. Po takomto ladení siahajú ľudia, ktorí nechcú šokovať, chcú pôsobiť seriózne a korektne.

Kontrastné ladenie

Pri tomto kombinovaní odevov môžeme hovoriť o výraznejších strihoch aj výbere samotnej farebnosti. Kontrast v samotnom odievaní, nám môže nesmierne pomôcť, alebo aj uškodiť.

Pri výbere farebnosti siahame ho výrazne rozdielných farbách navzájom, ktorými sa však musíme snažiť vytvoriť akúsi jednotu v mnohosti. Iba tak nám kontrast naozaj pomôže.

Buď je to klasická kombinácia čiernej a bielej, alebo to môže byť kontrast studených a teplých farieb, kontrast základných farieb a ďalšou formou, ktorá vyzerá naozaj efektne a naozaj krásne je kontrast doplnkových farieb. Konkrétne je to napríklad oranžová s fialovou, alebo červená so zelenou, ale aj oranžová so zelenou atď.

Pri tom to ladení v zásade platí nekombinovať farebnosť v rovnakom pomere. Napríklad, k fialovým šatám zvolím len oranžový doplnok v malej forme napr. šperk, alebo šatku. Vtedy kontrast naozaj zažiarí.

Kontrast môžeme využiť aj v kombinácii materiálovej, napr. kvalitne vypracované sako s ležérnymi nohavicami.

Takže na záver v podstate platí, že ak máte plné skrine možností, čo si hodiť na seba máte vlastný štýl a roky môžete z neho čerpať. Ak však máte plné skrine a nemáte, čo na seba podľahli ste pravdepodobne módnym trendom. A každú sezónu sledujete, v módnych časopisoch, čo sa nosí...často však samotné modelky nenosia odevy, ktoré predvádzajú.

Ak nám oblečenie spôsobuje radosť, môžeme sa doň s radosťou obaliť a veriť, že každý deň je sviatok, už len preto, že som sa prebudili a svojim odevom vzdávam úctu svojmu okoliu. Možno nemôžem zmeniť veci, ktoré považujem na sebe za nedokonalé, ale môžem sa naučiť mať sa rád, taký som. Nezriedka pomôže pekne sa obliecť. A ak sa cítime výnimočne, môžu sa nám stať výnimočné veci.

2. ROČNÍK

6. ODDEĽOVACÍ PROCES V ODEVNEJ VÝROBE.

Oddeľovací proces má zabezpečiť presnosť oddelenia súčiastok odevu pri čo najmensej spotrebe materiálu obsahuje 5 základných úsekov.

- Preberanie a triedenie základného materiálu
- Nakladanie materiálu
- Oddeľovanie súčiastok odevu
- Úprava a príprava súčiastok odevu
- Uskladnenie súčiastok odevu pre spájací proces

Preberanie a triedenie základného materiálu

Preberanie a triedenie základného materiálu sa týka hlavne vrchového materiálu a metrážnej prípravy. Pri preberaní metrážnych odevných materiálov sa kontroluje množstvo, kvalita (počet chýb) a materiál sa delí podľa širok.

Nakladanie materiálu

Technologické postupy nakladania materiálu závisia od pracovných metód, ktoré ovplyvňujú:

- Výrobné podmienky reprezentované množstvom spracúvaných výrobkov v danom veľkostnom sortimente a voľba organizácie výrobného procesu.
- Spracúvaný materiál, jeho štruktúra, vzhľad a šírka
- Pracovné prostriedky, ktoré musia byť v súlade s výrobnými podmienkami a spracúvaným odevným materiálom

Dĺžka a výška nálože sa riadi podľa:

- Vlastnosti odevného materiálu
- Toho, či je materiál jednoduchej alebo dvojitej šírky
- Druhu balenia materiálu (skladaný, navíjaný na lepenku alebo na rúrku)

Po vymeraní dĺžky polohy nasleduje vrstvenie odevného materiálu na potrebnú výšku nálože. Na vrchný náložný list sa vyznačí alebo upevní polohový nákres, ak sa nepoužije automatické rezacie zariadenie, ktorého pohyb je riadený počítačom.

Oddelovanie súčiastok odevu.

Oddelovanie súčiastok odevu je podmienené zvolenou pracovnou metódou, na ktorú má vplyv:

- Množstvo oddelovaných súčiastok odevu
- Vyžadovaná presnosť oddelenia súčiastok odevu
- Rýchlosť oddelovania súčiastok odevu.

Rozoznávame konvenčné (nožové) a nekonvenčné (bez nožové) metódy oddelovania

Z konvenčných metód oddelovania sú to tieto spôsoby:

- Strihanie
- Vykrajovanie (kožušiny)
- Rezanie
- Vysekávanie

Tieto spôsoby sa označujú aj ako nožové, lebo na oddelovanie súčiastok odevu sa používajú nože.

Z nekonvenčných metód oddelovania sa používajú tieto spôsoby:

- Tepelné – horúci vzduch, elektro iskra, laser, plazma
- Netepelné – vodný lúč

Tieto spôsoby oddelovania označujeme ako bez nožové.

Najväčšie úspechy pri oddelovaní jednej alebo dvoch vrstiev materiálu dosiahol doteraz spôsob oddelovania pomocou laseru a vodného lúča.

Úprava a príprava oddelených súčiastok odevu.

Musí byť zameraná tak, aby oddelené súčiastky odevu prichádzali do spájacieho procesu primerane upravené, aby sa mohla dosiahnuť jednotnosť spracovania v spájacom procese. Pri oddelovaní viac veľkostných polôh je potrebné skompletizovať jednotlivé súčiastky pre každú veľkosť výrobku v náložkách. Oddelené súčiastky sa triedia a značia, aby pri ich spájaní nevznikali zámeny veľkostí a farebných odtieňov.

Uskladnenie súčiastok odevu pre spájací proces

Po ukončení všetkých oddelovacích prác sa súčiastky systematicky uskladňujú na ďalšie spracovanie v spájacom procese.

7. ZHOTOVENIE ODEVU

7.1. Šitie

Základné pomôcky pre ručné šitie a žehlenie

Pomôcky v odevníctve delíme podľa použitia na:

- kresliace strihacie
- šijacie
- žehliace

Kresliace a strihacie pomôcky:

- pravítka, trojuholníky, krajčírska krieda, nožnice

Šijacie pomôcky:

- šijacie stroje, ručné a strojové ihly, náprstok, bodec, špendlíky, krajčírske meradlo, značkovacie koliesko, krajčírska bábka

Žehliaca pomôcky:

- žehlička, žehliaca doska (stôl), rukávnik, vankúš na žehlenie, klopník, prestieradlo, žehliace lisy

Medzi ďalšie zariadenia dielne patri:

- pracovné stoly, pracovné stoličky, regály, stojany, zrkadlo, strihacie stôl

Pravidlá ručného šitia

Správne držanie tela pri šití

- Sedíme vzpriamene s miernym prehnutím v páse. Nohu cez nohu, ľavá ruka je opretá o koleno drží šitý predmet. Pravá ruka šije. Šitý materiál je 30cm od očí

Držanie ihly technika šitia

- Ihlu držíme blízko špičky pre ľahkú manipuláciu. Prostredný prst pravej ruky máme chránený náprstkom. Ihlu ktorá prešla látkou uchopíme za špičku a vedieme smerom k pravému uchu.

Spôsob navliekanie Ihly

- Ihlu navliekame na niť, dĺžka návleku má vplyv na rýchlosť šitia, pevnosť a vzhľad stehu. K zašitiu používame kratšie návleky, na ozdobné stehy dlhší návlek. Dĺžka návleku je 60 cm, po navlečení sa robí uzol palcom ukazovákom ľavej ruky.

Ručné šitie

Je spájanie tkanín alebo pleteníí ihlou a niťou. Základom ručného šitia je stehovanie. Časť od vpichu ihly k novému vpichu sa nazýva steh, rad stehov tvoria šev.

- vpich - je miesto v ktorom ihla pri šití vniká do materiálu
- výpich - je bod, v ktorom o sebe ihla vynorí z materiálu
- prepich - vzdialenosť medzi vpichom a výpichom

Základnými stehmi ručného šitia sú predný a zadný steh. Z týchto jednoduchých stehov sa odvodzujú ďalšie druhy stehov.

Druhy stehov

1. Pomocné stehy – Predný a značkovací
2. Obšívacie (obnitkovacie)
3. Spojovacie stehy – zadné
 - Perličkový
 - Zapošívací
 - Tužiaci
 - Krížikový
 - Striedavý
4. Ozdobné stehy
 - Retiazkový
 - Stonkový
 - Krížikový
 - Perličkový
 - Slučkový

Pomocné stehy

- Predné stehy- Tvoríme tak, že každý prepich robíme v smere šitia dopredu v jednej línii. Najjednoduchší steh. Používame ku stehovaniu, riaseniu na plátaniu. Steh sa šije z prava doľava. Ihla s niťou sa vpichuje raz dole a raz hore v rovnakých vzdialenostiach od seba.

Obšívacie stehy

- obnitkovací - je bočný obšívací steh, ktorý tvoríme šikmým vpichom pod okraje šijacieho materiálu.
- Slučkový - vykonáva sa sprava doľava. Ihlu vpichujeme zo spodnej strany do vrchnej. Nit návleku sa omotá z pravej strany spoza vpichnutej ihly. Dokončením stehu sa vytvorí slučka. Hĺbka vpichu a hustota stehu je daná vlastnosťami materiálu. Steh používame na obšívanie dierok a vyšívanie.

Spojovacie stehy

- Zadný steh - vykonávame spravidla doľava. Šijeme sa cez dva materiály uložené lícom k sebe. Vpichom ihlou sa vraciame o celú alebo pol dĺžky stehu späť za posledným vpichom. Používame k pevnému zošitiu dvoch aj viac materiálov.
- Perličkový steh - vykonávame spravidla doľava. Technika šitia je rovnaká ako u zadného stehu, lenže pri novom zapichnutí sa nevraciam späť o dĺžku stehu, ale za jednu nitku z pravej strany predchádzajúceho vpichu. Stehy neuťahuje. Používame pri všívaní zipsov do rozparkov alebo pri ozdobnom prešíaní.
- Zapošívací steh - vykonávame spravidla doľava. Technika zadného stehu cez dva materiály položené na sebe na kraji v nerovnakej úrovni. Ihla zachytávaná do spodného materiálu za posledným vpichom. Používame pri šití podšívky.
- Tužiaci steh - šijeme oddola nahor aj opačne. Ihla je vpichovaná vodorovne vždy medzi stehy minulej rady. Zapichujeme len do polovice hrúbky spodného materiálu, ak je spájaný výstužný materiál s materiálom vrchným. Používame k vystuženiu plôch golierov.
- Krížikový steh - vykonávame spravidla doľava. Môžeme tvoriť niekoľkými spôsobmi, vzhľad stehu na lícnej strane je rovnaký, na rube sa mení podľa pracovného postupu.
- Striedavý steh - ihla je vedená vodorovne. Striedavo zapichujeme do záložky a látky odevu v dvoch radoch rovnomerne od seba vzdialených, aby sa nite na povrchu krížili. Používa sa k zašitiu záložiek a k ozdobu.

Ozdobné stehy

- Retiazkový steh - vykonávame spravidla doľava technikou zadného stehu. Ihlu vpichujeme do predchádzajúceho vpichu a vytiahneme pred slučkou vytvorenou z návleku. Rad tvorí retiazka. Používa sa pre ozdobné vyšívanie.
- stonkový steh - vykonávame zľava doprava technikou zadného stehu. Vpich ihly je umiestnený o dĺžku stehu späť pred posledným vpichom. Vpich stehu je umiestnený

pod vpichom predchádzajúceho stehu. Stehy sa kladú šikmo vedľa seba. Koniec nite je možné podržať pod palcom. Používa sa k ozdobnému vyšívaniu

Druhy zapínadiel

- gombík
- spínatko
- háčik očko
- ručné pútka

Gombík - slúži k zapínaniu odevov alebo ako ozdoba.

Prišívanie gombíkov - gombíky sa prišívajú dvojitou niťou vo farbe materiálu, ukončenou uzlom. Uzol sa umiestňuje pod gombík. Niť prechádza rovno dierkami proti sebe. Ihla sa zapichuje stále do jedného miesta. Pod gombíkom sa uvoľňujú nite, ktoré sa obtočia. Obtočením sa vytvorí krček. Výška krčku je daná hrúbkou materiálu, aby sa dierka neotvárala. Niť sa zašije prepichnutím krčku. U ozdobného gombíka netvoríme krček.

Spínatko - slúži na skryté zapínanie. Skladá sa z vrchnej spodnej časti. Vrchná časť má výstupok a prišívajú sa na vrchnú časť odevov, aby neboli vidieť z lícovej strany. Spodné spínatko má jamku a prišívajú sa na spodnú časť odevov. Spínatko má štyri otvory a každým sa prišije 3-4 krát. Na konci sa zašije.

Háčik a očko - slúži na dotykové alebo prekryté zapínanie. Háčik sa prišívajú na vrchnú stranu odevov, očko na spodnú stranu. Prišívajú sa ako spínatka.

Ručné pútka - slúži na dotykové zapínanie. Tvorí sa z pevnej nite alebo bavlnky. Používajú sa pre umiestnenie opasku, zapínanie háčiku a gombíka

Postup zhotovenia:

- naznačenie umiestnenia dĺžky pútka
- zhotovenie pútka – dobré zašitie nite (Strojové nite väčšinou vo farbe materiálu), vlastné zhotovenie pútka
- Zhotovenie pútka spôsobom retiazky - pevné zašitie konca pútka
- Zhotovenie pútka spôsobom natiahnutých voľných niti - v dĺžke vyznačenie dĺžky pútka a obšitie voľných nití jednoslučkovým stehom

Základy strojového šitia

Šijací stroj

Je hlavným prostriedkom pre strojové šitie. Skladá sa z hlavy a podstavca. Najbežnejším šijacím strojom je univerzálny plochý, jednoihlový, dvojitý vytvárajúce viazaný a pevný steh. Podľa programu môžeme ďalej šiť kľukatý steh aj ďalšie typy jednoihlových a dvojitých stehov predovšetkým ozdobných. Šijací stroj urýchľuje spájaním dvoch aj viacerých látok, kože alebo kožušín. Strojové šitie nahrádza časovo náročné ručné šitie a vyšívanie látok.

Hlavné stehotvorné mechanizmy šijacieho stroja

V hlave šijacieho stroja sú uložené základné stehotvorné časti, ktoré sa priamo podieľajú na tvorbe stehu. Ide o ihlu a chapač, ktorý má za úlohu uchopiť a predĺžiť kľučku vrchnej nite, ďalej o časti pre vedenie šitého materiálu, čo je stehová doštička, podávač a prítlačná päťka, nakoniec niťová páka, systém očiek a brzdičiek pre vedenie a zaistovanie presného napätia vrchnej nite. Presnú funkciu týchto častí zaisťujú zväčša tieto mechanizmy:

- Ústrojenstvo pohybu ihly
- Ústrojenstvo prítlačné
- Ústrojenstvo posunu šitého materiálu
- Mechanizmy na vedenie, podávanie napínanie vrchnej nite
- Ústrojenstvo pre vedenie spodnej nite a zachytenie slučky

Obsluha šijacieho stroja

Pred začatím šitia skontrolujeme stav stroja. Skúsime ľahkosť jeho chodu, smer otáčania, zdvíhanie spúšťanie prítlačnej päťky. Pri päťke spustenej na stehovú dosku bez vloženia šitého materiálu stroj nikdy nespúšťame. Šijeme predpísaným typom ihl. Podľa druhu hrúbky spracovaného materiálu volíme aj šijaciu niť, ktorej hrúbka určuje aj veľkosť hrúbku Ihly. Niť musí uškom ihly voľne prechádzať. Ihlu nasadzujeme do šijacieho stroja tak, že po spustení päťky na šitý materiál otáčame ručným kolieskom k sebe, až je ihlia tyč v najvyššej polohe. Uvoľníme skrutky v držiaku ihly a ihlu zasunieme do otvoru na doraz tak, aby dlhá drážka smerovala dozadu (podľa druhu šijacieho stroja). Nasadenou ihlu zaistíme pevným dotiahnutím skrutky.

Názvy švov podľa prevedenia

- Jednoduchý šev
- Jednoduchý podohnutý šev
- Dvojitý šev
- prehnutý šev
- Jednoduchý preplátovaný šev
- Zahnutý preplátovaný šev
- Zakladaný šev
- Lemovací šev
- Dotykový šev
- Skrytý šev
- Plastický šev

Jednoduchý šev - vznikne spojením dvoch materiálov zložených na seba v určenej šírke pozdĺž okraja

Jednoduchý podohnutý šev - vznikne spojením dvoch materiálov zložených na seba pozdĺž okraja, z ktorých vrchný je ohnutý cez spodný materiál

Dvojitý šev - vznikne zošitím dvoch materiálov v Okraji z líce, prehnutím a druhým zošitím materiálu z rubu.

Prehnutý šev - je jednoduchý šev upravený prehnutím oboch švových záložiek na jednu stranu. Vykonáva sa prežehlením alebo prešitím.

Jednoduchý preplátovaný šev - vznikne preložením okrajov materiálov cez seba a spojením.

Zahnutý preplátovaný šev - vznikne spojením odevných materiálov preložených v okraji cez seba, okraj materiálu je zahnutý.

Zakladaný šev - je preplátovaný šev. Okraje materiálu sú zahnuté z oboch strán do seba.

Obrubovací šev - je začist'ovací šev, ktorý vznikne zahnutím alebo podohnutím okraja materiálu a prešitím.

Lemovací šev - je začist'ovací šev, ktorý vznikne olemovaním okraja materiálu lemovkou

Dotykový šev - vznikne spojením dvoch materiálov priložených k okrajom k sebe tak aby sa dotýkali. Miesto spojenia sa spravidla podkladá prúžkom vhodného materiálu.

Skrytý šev - vznikne vykonaním ručných alebo strojových stehov tak, že z líce nie sú stehy viditeľné a zachytáva sa len vnútorná časť materiálu zahnutej koncovej záložky.

Plastický šev - je ozdobný šev, zhotovený podložením prúžku vhodného materiálu a prešitím, ďalej prehnutím prúžku a prešitím z lícnej strany v stanovenej šírke.

Záhyby

Záhyby slúži ku zdobeniu odevov a na zvýšenie jeho voľnosti. Záhyb je prehnutie materiálu vytvorené najmenej z dvoch prehybov alebo ohybov.

Prehyb - je prežehlené prehnutie materiálu, ohyb je neprežehlené prehnutie materiálu
Záhyby sa delia podľa tvaru na

- jednosmerné,
- dvojité
- proti záhyby

Jednosmerný záhyb - je vytvorený jedným lícovým prehybom alebo ohybom. Môžete byť smerovaný doľava alebo doprava.

Dvojitý záhyb - tvoria dva rovnomerné záhyby nad sebou

Proti záhyb - je záhyb vytvorený dvoma protiahlými záhybmi. Je lícový alebo rubový

Druhy vreciek

Vrecko je vačok vytvorený na odev, ktorý slúži k uchovaniu predmetov alebo na ozdobu.

Podľa umiestnenia sa rozlišujú vrecká:

- Predné
- Zadné

- Bočné
- Náprsné (vnútorné, vonkajšie)

Podľa tvaru sa rozlišujú vypracovanie vreciek:

- Nakladané, nakladané podšité
- Klinové
- Švové
- prestrihnuté - výpustkové, listové

Nakladané vrecko - vrecko upevnené z troch strán na diel. Štvrtá strana tvorí vreckový otvor. Zhotovuje sa na športových odevoch, pracovných odevoch a prádle.

Príprava na zhotovenie

- Predný diel
- Vrecko strihané do tvaru s pridanými záložkami
- Výstužný materiál

Zhotovenie nakladaného vrecka

- Vystužiť a prežehliť horný okraj
- Horný okraj má podsádku 3 cm širokú. Podsádka je obnitkovaná alebo začistená obrubovacím švom dvakrát podohnutým. Podsádka sa prehne do rubnej strany vrecka v hornom okraji a švová záložka sa podohne a prežehlí.
- Obnitkovať vrecko
- Predšit' bočné okraje vrecka - podsádka sa preloží lícom k sebe v hornom kraji. Šije sa po podsádke 1 cm od kraja.
- otočiť podsádku do rubnej strany vrecká vybrať predšité rožky.
- Zastehovať a predžehliť bočný a dolný kraj vrecka.
- Prešit' horný okraj vrecka - Šije sa 0,2 cm od podohnutej švovej záložky podsádky. Začiatok a koniec sa zašije.
- Naznačiť umiestnenie na diel
- Pristehovať a našit' vrecko na diel - vrecko sa položí rubom na líce dielov na značenie a umiestnenie. Vrecko sa prišpendlí a prist'ahuje. Horná časť vrecká sa podloží z

rubnej strany prúžkom materiálu, aby sa vrečko nevytrhlo z dielov. Vrečko našijeme 0,2 cm od okraja.

- Odstrániť pomocné stehovanie
- Vrečko vyžehliť

Klinové vrečko

Klinové vrečko sa zhotovuje u dámskych aj pánskych vychádzkových nohavíc aj sukní.

Príprava na zhotovenie

- Predný diel
- Podkladové podsádky z povrchového materiálu
- Vreckový vačok z vreckového materiálu
- Výstužný materiál pre spevnenie vreckového otvoru

Zhotovenie klinové vrečka

- Obnitkovať podkladovú podsádku - predná podsádka je strihaná do tvaru predného dielu. Obnitkujú sa pozdĺžne strany podsádky.
- Našiť podkladovú podsádku na vreckový vačok - Predná podsádka sa položí rubom na vnútornú stranu vreckového vačku a našije sa na vreckový vačok 0,3 cm od kraja.
- Prešiť vreckový otvor - Predný diel má podsádku, ktorá je obnitkovaná. Pre spevnenie šikmého vreckového otvoru vložíme na rub vreckového otvoru krajovú alebo lepiacu výstuž. Vreckový vačok sa položí vonkajšou stranou na rub predného dielu na značenie, podsádka sa prehne na vreckový vačok a vreckový otvor
- Prešije sa vo zvolenej šírke 0,75 cm od okraja. Šijeme po podsádke a začiatok a koniec šitia sa zašije.
- Našiť podsádku na vreckový vačok predného dielu a vreckový vačok sa rozloží a podsádka sa našije 0,3 cm od kraja.
- Zostehovať a zošiť okraj vreckového vačku - vreckový vačok sa zloží vnútornou stranou dovnútra tak, aby sa dolná časť vačku kryla. Vreckový vačok sa zošije 1 cm od okraja.
- Obnitkovať vreckový vačok
- Vyžehliť vrečko

Švové vrecko

Švové vrecká sú vrecká účelové, skryté vo šve vodorovnom, zvislom alebo tvarovanom.

Príprava na zhotovenie

- Krajovka, ktorá má dĺžku vreckového otvoru + 3 cm na švové záložky
- Predná vrecková podsádka, ktorá je strihaná po niti, dĺžka vreckového otvoru + 3 cm
- Dva diely vreckového vaku Zhotovenie švové vrecká

Zhotovenie švového vrecka

- Vyznačíme umiestnenie dĺžku vreckového otvoru
- Zošijeme šev vynechaním vreckového otvoru s prišíťím k dĺžke
- Švové záložky rozžehlíme
- Kraj vrecká spevníme krajovou, našitú zapošívacím stehom na švovú záložku k zažehlenému prehybu alebo lepiacou výstužnou vložkou.
- K okraji švovej záložky predného dielu prešijeme ozdobný vreckový vačok z lícovej strany
- K podkladovej podsádke prišijeme druhý diel vreckového vaku
- Prednú podsádku predšijeme k zažehlenému prehybu zadného dielu
- Zošijeme kapsové vrecká
- Zostrihneme švové záložky vreckového vaku a začistíme dohromady
- Vrecko vyžehlíme

7.2. Zhotovenie dámskej sukne

Dámska sukňa je samostatný vrchný ženský odev rôznej dĺžky. Môže byť tiež súčasťou kostýmov či viacdielného oblečenie.

Rozdelenie dámskych sukní podľa veku

- Detské
- Dievčenské
- Dámske

Rozdelenie sukní podľa tvaru

- Rovné
- Rozšírené
- Dielové
- Skladané

- Plisované
- Zvonové
- Zavinovacie
- Nohavicové

Rozdelenie podľa účelu použitia

- Vychádzkové --zhotovujú sa z dámskych šatových textílií nenáročných na údržbu. Sukňa slúži k bežnému noseniu. Môže byť letná aj zimná. Má byť praktická a elegantná. Tvar a jej dĺžku ovplyvňuje móda. Vychádzková sukňa môže byť tiež súčasťou kostýmov alebo kompletu.
- Športové - zhotovuje sa z odolnejších druhov materiálu. Konštrukčné riešenie zabezpečuje voľnosť pohybu.. Zväčša táto sukňa podlieha režimu a často nahrádza vychádzkovú sukňu. Športový ráz sukne zdôrazňujú pestré materiály, nakladané vrecká, pätky a záhyby.
- Spoločenská - zhotovuje sa z nákladnejších druhov materiálov. Materiály sú ľahké, splývavé, jemné s rôznymi efektmi. Sukňa môže byť jednoduché alebo má náročnejšie strihové riešenia a jej dĺžka sa riadi módou. Jednoduchá spoločenská sukňa slúži ako doplnok k ďalším častiam oblečenia. Nosí sa pri slávnostných príležitostiach
- Pracovné sukne - sú sukne určené pre výkon povolania. Farba a strih sukne môžu byť spoločenským znakom príslušnej profesie - manažérky, servírky.

Konštrukcia dámske sukne - základné telesné rozmery

Konštrukčná sieť

Je zostrojená pomocou vodorovných zvislých priamok, ktoré sú navzájom kolmé. Delí sa na predný a zadný diel. Do konštrukčnej siete sa vykresľujú záševky, tvary a obrysy oboch dielov. Ku konštrukcii sú nevyhnutné konštrukčné rozmery, ktoré môžu byť doplnené pomocnými konštrukčnými rozmermi. Pri konštrukcii berieme do úvahy tvárnosť a zrážanlivosť materiálu. Základnú konštrukciu prispôbujeme modelu, technologickému spracovaniu a požiadavkám na voľnosť. Konštrukcia strihu vychádza od stredu zadného dielu, cez boky do stredu predného dielu.

+-----+					
vp	op	os	ds	hs	
-----+-----+-----+-----+-----					
170	38	51	55	20	
+-----+					

Základné telesné rozmery pre sukňu

Výška postavy (vp) - zapisuje sa v celej hodnote. Určuje priamou vzdialenosť od chodidla po temeno hlavy. Postava má byť bez obuvi. Meraný postaví sa chrbtom ku stene. Rozmer JE stanovený položením trojuholníka na temeno hlavy a zmeraný pevným meradlom.

Obvod pásu (op) - zapisuje sa v polovičnej hodnote. Krajčírske meradlo je vedené vodorovne v najužšom mieste trupu pod dolnými rebrami, nad bedrovými kosťami. Pri spojení meradla sa priloží prst.

Obvod sedu (os) - zapisuje sa v polovičnej hodnote. Krajčírske meradlo je vedené vodorovne cez najväčšiu výstupnosť sedu brucha. Pri spojení meradla sa priloží prst.

Dĺžka sukne (ds) - zapisuje sa v celej hodnote. Rozmer je meraný uprostred vzadu od dolného okraja telo mernej pásky upevnenej v páse od dĺžky podľa želania zákazníčky

Hĺbka sedu (hs) - pomocný rozmer, ktorý sa zapisuje v celej hodnote. Je to rozmer daný v rozmedzí 18 - 22 cm. Určí sa v závislosti na výške postavy alebo tvaroch bokov.

Zásady pre meranie

- Celkový vzhľad modelu je dohodnutý pred meraním
- Meraná osoba nestojí pred zrkadlom, aby nekontrolovala svoj postoj a vedome ho neupravovala. Postoj je prirodzený, s obvyklým držaním tela
- Nadviazať komunikáciu so zákazníkom
- Postaviť zákazníčku na voľné miesto, pre jednoduchšie meranie postavy
- Telesné rozmery sa merajú hladko na tele bez prídavku na voľnosť.
- Zákazníčku meriame v ľahkom odeve alebo prádle.
- Záznam rozmerov je v stanovenom poradí za sebou zavedenými skratkami.

Zhotovenie dámskej sukne

Celkový vzhľad: Jednoduchá dámska sukňa s jednosmerným záhybom na prednej strane.

Predný diel: V strede predného dielu je jednosmerný záhyb zošitý do vzdialenosti 20cm od pásu. Šírka záhybu je 8 cm. Na prednom diely sú 2 pásové odševky, prežehlené do bočných strán.

Zadný diel: Má 2 pásové odševky, ktoré sú prežehlené do bočných strán.

Pás: Je široký 3 cm a je spevnený tuženkou, na prednom diely je ukončený hrotom v ktorom je vyšitá dierka. Na predĺženom pásy zadného dielu je prišitý gombík. Pás je všitý z lícnej strany a z opačnej strany je zapošíť ručne. Pri bočných švoch sukne sú pod pásom všité vešadlá.

Polohovanie

1. Dĺžkové rozmery strihových dielov polohujeme na odevný materiál po osnove
2. Ak má odevný materiál lesk, vlas a vzor polohujeme po osnove jedným smerom, ak má odevný materiál vzor káro musíme brať zreteľ na nadväznosť vzoru vo švoch.
3. Pri polohovaní 2.dielnej sukne striháme obidva diely do priehybu, preto aj odevný materiál preložíme do dvojitého priehybu. Pás polohujeme v smere odevného materiálu, ale keď chceme šetriť materiál a striháme menšie číslo veľkosti, môžeme strihať aj po osnove.

Súpis operácií technologického postupu

1. prípravné práce
 - zakresliť všetky značky
2. zhotovenie predného dielu sukne
 - obnitkovať bočné kraje predného dielu
 - zastehovať záhyb
 - zošit' jednostranný záhyb
 - odšit' predné pásové odševky
 - prežehlíť predné pásové odševky
3. zhotovenie zadného dielu sukne

- obnitkovať bočné kraje zadného dielu
 - odšit' zadné pásové odševky
 - prežehliť zadné pásové odševky
4. zhotovenie pásca
- vystužiť pásec
 - ušiť pásec
 - vyžehliť pásec
 - zhotoviť vešadlá
5. montáž sukne
- zošit' zostehované bočné kraje predného a zadného dielu
 - rozžehliť bočné švy
 - všiť zips do ľavého bočného šva
 - skontrolovať sukňu v páse
 - všiť stehovaný pásec do sukne
 - prežehliť šev šitého pásca
 - zapošiť spodnú stranu pásca
 - vyžehliť pásec a vyšiť dierku
 - naznačiť dolný kraj sukne
 - zastehovať záložku a zapošiť záložku
 - odstrániť pomocné stehy
6. dokončenie sukne
- vyžehliť sukňu
 - našiť gombík na pásec

Podrobný technologický postup

1) Prípravné práce

1. Preznačíme na spodnú polovičku predného dielu tieto značky: šírku dolnej záložky a predný pásový odševok, v ľavom bočnom okraji dĺžku rázporku.
2. Na zadnom diely preznačíme tvar odševku, dĺžku dolnej záložky, šírku bočných záložiek, v ľavom bočnom okraji dĺžku rázporku značíme pomocou značkovacieho stehu, alebo kriedy.

2) Zhotovenie predného dielu

1. Obnitkuje sa na obnitkovacom stroji a farba nití by mala byť zhodná z farbou tkaniny
2. Zastehovať záhyb: Predný diel sa zloží lícnou stranou k sebe, aby sa bočné kraje kryli. Záhyb sa stehuje od dolného okraja k pásovému okraju. Stehuje sa tesne vedľa naznačenia.
3. Zošit' jednostranný záhyb: Predný diel sukne sa položí na dosku šijacieho stroja, tak aby bol záhyb na pravej strane. Záhyb sa zošije od pásovej línie, presne v naznačenej 20cm dĺžke a ukončí sa priečnym odšitím.
4. Zažehliť záhyb: Pred zažehlením záhybu sa odstránia pomocné stehy vo šve záhybu, zvyšná časť sa ponechá. Predný diel sa položí na žehliaci stôl, spodnou stranou hore, záhyb sa preloží k pravému bočnému okraju sukne a žehlí sa pozorne cez vlhké prestieradlo.
5. Odšit' predné pásové odševky: odševok zložíme lícom k sebe, naznačením na seba, zašpendlíme a zastehujeme. Odševok odšijeme so zašitím od pásového okraja až k vrcholu do stratena kde nezašívame ale ponecháme voľné konce vrchnej a spodnej nite ktoré uviažeme.
6. Prežehliť predné pásové odševky: odševky prežehlíme z rubnej strany na klopníku cez vlhké prestieradlo, pri čom dbáme aby sme šev nenatiahli a nepretlačili na lícnu stranu. Prežehľujeme smerom k bočnému kraju.

3) Zhotovenie zadného dielu

1. Obnitkovať bočné kraje zadného dielu.
2. Odšit' zadné pásové odševky- tak ako na prednom diely
3. Prežehliť zadné pásové odševky- tak ako na prednom diely

4) Zhotovenie pásca

1. Našit' tuženku na pásec: Na rubnej strane pásca sa naznačí stred od okraja po celej dĺžke. Výstuž sa priloží presne podľa naznačenia na stred a predšije sa 0,5 cm od stredom pásca
2. Ušiť pásec: Pásec sa zloží na polovicu lícnou stranou k sebe a zošpendlí sa. Na pravý okraj sa naznačí súmerná špička, na ľavý okraj sa naznačí 1cm šev a dĺžka na prehnutie pásca. Šev sa rozstrihne na 0,5cm, tkanina v rožku a špičke sa vystrihne.

V ukončení šitia sa prepnutie na pásec nastrihne v šírke 1 cm, prevráti sa na lícnu stranu a v predšitej časti sa vymedlí.

3. Vyžehliť pásec: Pod vlhkým prestieradlom
4. Zhotoviť vešadlá: Vešadlá sa zhotovia z krajovky farby tkaniny. Krajovka sa preloží na polovicu a prešíje na kraji strojom. Dĺžka vešadla je 8 cm.

5) Montáž sukne

1. Zošit' zostehované bočne kraje predného a zadného dielu: (Pri stehovaní bočných krajov predného a zadného dielu postupujeme takto -predný a zadný diel sukne si priložíme lícnou stranou k sebe bočnými pásovými a dolnými okrajmi zároveň. Stehujeme po prednom diely, najprv pravý šev od pásového okraja smerom k dolnému okraju, potom ľavý bočný okraj od dolného okraja po vrchol rázporku). Šitie začíname aj končíme s uzašíťím.
2. Po zošití bočných krajov vytiahneme pomocné stehy, stehovanie ponecháme v dĺžke rázporku.
3. Rozžehliť bočné švy

8. BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI

Bezpečnosť a ochranu zdravia zamestnancov pri práci zaručuje čl. 36 Ústavy Slovenskej republiky a ustanovuje ju systém právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (ďalej len BOZP) **je stav pracovných podmienok eliminujúcich vplyv nebezpečných a škodlivých faktorov pracovného procesu alebo prostredia na zamestnancov .**

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci **si kladie za cieľ :**

- zabezpečiť bezpečnosť, zdravie a pracovnú schopnosť zamestnancov,
- prispieť k eliminovaniu škôd zamestnávateľa na zariadeniach, výrobkoch, v službách, pri výlukách v pracovnom procese a iné finančné straty.

Bezpečné a zdraviu prospešné musia byť všetky prvky pracovného procesu, najmä:

- pracovné podmienky,
- budovy,
- komunikácie,
- stroje a iné technické zariadenia,
- pracovné postupy,
- organizácia práce,
- spôsob odmeňovania za prácu,
- ľudia a vzájomné vzťahy medzi ľuďmi.

Bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci musia zabezpečovať všetci zamestnávatelia . Ich povinnosťou je starať sa o technické, technologické, organizačné, personálne a iné opatrenia potrebné na dosiahnutie tohto cieľa. Zamestnanci musia pri práci dbať o svoju bezpečnosť a zdravie, ako aj o bezpečnosť a zdravie ostatných osôb.

Pri niektorých prácach alebo niektorých skupinách zamestnancov sú zamestnávatelia povinní zabezpečovať okrem základných podmienok aj špecifické podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci upravené osobitnými predpismi.

Ide napríklad o:

- ochranu pred požiarmi,
- banskú činnosť a činnosti vykonávané banským spôsobom,
- prevádzku určených zariadení a výkon určených činností v železničnej doprave,
- prepravu nebezpečných vecí cestnou dopravou a železničnou dopravou,
- plnenie služobných úloh v armáde, polícii a iných ozbrojených zboroch,
- chemické látky a iné určené výrobky.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je ústredným orgánom štátnej správy pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a inšpekciu práce. Jeho úlohou v oblasti BOZP je:

- zabezpečiť tvorbu, koordináciu a uskutočňovanie štátnej politiky,
- zabezpečiť tvorbu koncepčných a programových materiálov,
- pripravovať návrhy právnych predpisov a uplatňovať ich presadzovanie v praxi.

V pôsobnosti MPSVR SR je Národný inšpektorát práce, 8 inšpektorátov práce s krajskou pôsobnosťou a Inštitút pre výskum práce a rodiny.

Národný inšpektorát práce riadi a kontroluje inšpektoráty práce a realizuje úlohy aj v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Okrem iného zabezpečuje tvorbu, zhromažďovanie, šírenie, sprístupňovanie a publikovanie informácií v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Inštitút pre výskum práce a rodiny zabezpečuje aplikovaný výskum, publikačnú, poradenskú, konzultačnú a vzdelávaciu činnosť v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Ministerstvo zdravotníctva SR je ústredným orgánom pre ochranu zdravia pri práci, napr. pre záležitosti chemických, karcinogénnych a mutagénnych faktorov, hluku a vibrácií.

Úrad verejného zdravotníctva SR a regionálne úrady verejného zdravotníctva prakticky zabezpečujú výkon ochrany zdravia pri práci a sú v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR.

Ministerstvo vnútra SR je ústredným orgánom štátnej správy pre ochranu pred požiarmi a pre hasičský a záchranný zbor.

Ministerstvo hospodárstva SR je ústredným orgánom štátnej správy pre priemysel vrátane záležitostí chemickej bezpečnosti chemických látok a chemických zmesí uvádzaných na trh a pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a bezpečnosť prevádzky v banskej činnosti, činnosti vykonávanej banským spôsobom a pri používaní výbušnín.

Hlavný banský úrad a obvodné banské úrady, okrem iného, vykonávajú hlavný banský dozor.

Štatistický úrad Slovenskej republiky zverejňuje Štatistiku pracovných úrazov a chorôb z povolania v Slovenskej republike.

Nadnárodné štandardy pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci **vytvára Medzinárodná organizácia práce**. Prijímané sú na generálnych konferenciách na základe súhlasu väčšiny členských štátov, v rovnakom počte reprezentovaných zástupcami vlády, zamestnávateľov i zamestnancov. Pre Slovenskú republiku je po ratifikácii záväzný súbor dohôd a odporúčaní Medzinárodnej organizácie práce

Minimálne požiadavky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci patria do kompetencie orgánov Európskej únie. Právne záväzné akty EÚ vymedzujú spoločný základ bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci povinný na prebratie a implementáciu vo všetkých členských štátoch Spoločenstva. Tento základný obsah a rozsah môžu jednotlivé členské štáty podľa vlastných potrieb rozšíriť.

Európska únia prijíma Stratéziu Spoločenstva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktorá upravuje aktuálne zámery a ciele na nadchádzajúce viacročné obdobie. Táto stratégia stanovuje úlohy pre Komisiu a členské štáty.

Dokumenty EÚ:

- zoznam smerníc a iných právnych aktov Európskej únie pre oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci
- Strategický rámec EÚ na roky 2014 – 2020: Zdravie a bezpečnosť pri práci
- zlepšenie kvality a produktivity práce: Stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci zhromažďuje, analyzuje a propaguje informácie týkajúce sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Svojimi aktivitami podporuje bezpečnejšie, zdravšie a produktívnejšie pracoviská, najmä kultúru účinnej prevencie, poskytuje informácie a poradenstvo. Bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci reguluje štát súborom zákonov, nariadení vlády Slovenskej republiky a vyhlášok príslušných ministerstiev.

Právne predpisy a ostatné predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sú (§ 39 Zákonníka práce):

- predpisy na ochranu života a na ochranu zdravia,
- hygienické a proti epidemické predpisy,
- technické predpisy a technické normy,
- dopravné predpisy,
- predpisy o požiarnej ochrane,
- predpisy o manipulácii s horľavinami, výbušninami, zbraňami, rádioaktívnymi látkami, jedmi a inými látkami škodlivými zdraviu.

Predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sú aj pravidlá o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci vydané zamestnávateľmi po dohode so zástupcami zamestnancov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. VELÍKOVÁ, E. *Oděvní technologie I*. Praha: Informatorium, 2000. ISBN 80-86073-59-9.
2. VELÍKOVÁ, E. *Oděvní technologie II*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-75-0.
3. KALÁBOVÁ, M., ZDENĚKOVÁ, H. *Odivání I*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-716 024-9.
4. ŠPRYNC, E., FOLTÝN, J.: *Textilné materiály*. Bratislava: Alfa, 1991.
5. STRECKÝ, J.: *Textilné tovaroznalectvo*. Bratislava: Alfa, 1982.
6. HAMŽÍK, P.: *Náuka o materiály*, Bratislava: Alfa, 1994. ISBN 80-05-00805-8
7. REHÁKOVÁ, O., HORNÁ, M.: *Technológia 4*, Bratislava: Proxima Press, 1996. ISBN 80-85454-13-0
8. LAMAROVÁ, M., KYBALOVÁ, L.: *Estetika odievania*, Bratislava: SPN 1988.
9. BURIAN, M., MATÁSEK, J.: *Náuka o odevnom materiáli*, Bratislava, ISBN 80-85454-19-X,
10. PLUHÁČOVÁ, J., STRAKERLOVÁ, M.: *Konštrukcie strihov dámskych odevov*, Alfa press 1.vydanie v roku 1995, ISBN 80-88811-21-X